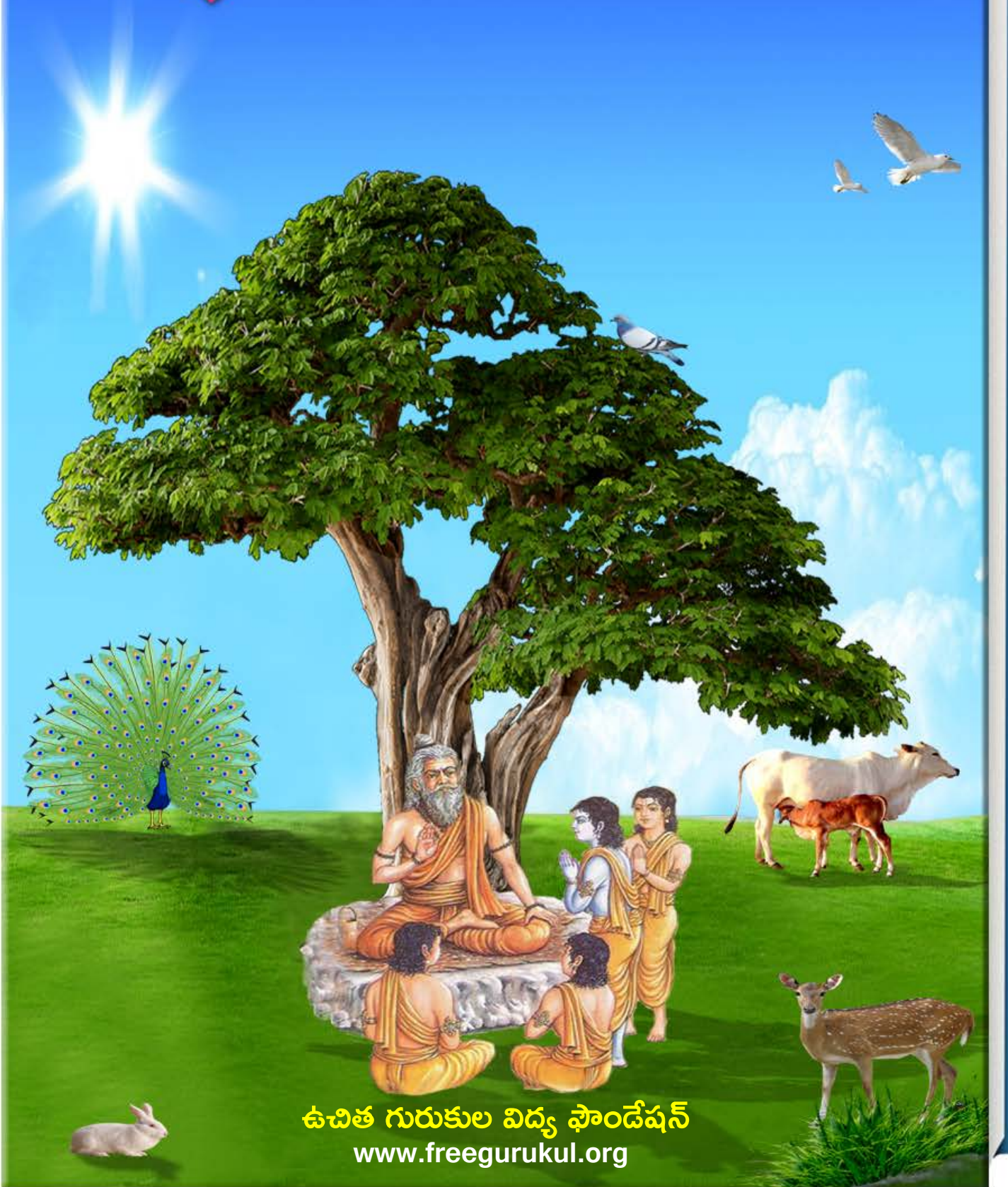

మహాభారతం

మహారథి

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు కృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాహుజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

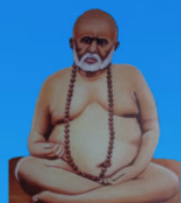

గురు వీరభక్తాచార్య స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు చెలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరవీంద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

మ హా ర థి

జ్ఞాప్తి వేంకట నరసింహారావు

క వి రా జ ప బ్లి ష ర్సు
తె నా లి : : సి కి ం డ్రా బా డు

మ హా ర థి

ప్రథమ ప్రకరణము

అది యొక సుందరోద్యానము. మంజుల పుష్ప నికుంజములు మనోహర పరిమళము లీనుచున్నవి. మావికొమ్మలపై కోయిలలు మధురములగు ననురాగ గీతిక లాలపించుచున్నవి. కిచకిచలాడుచు చిన్నారి రామచిలుక తల్లితెక్కల క్రింద దాగుకొనుచున్నది. ఆ తోటలో నొక ప్రక్కనున్న కమలకాసారమున రాయంచల జంటలు స్వేచ్ఛావిహారములు సల్పుచున్నవి. ఆ సరోవరము నానుకొని యొక సౌధ రాజము విరాజిల్లుచున్నది.

అప్పుడే సూర్యోదయ మైనది. బాలభానుని బంగారు కిరణము లాప్రాసాదమునకు పసిడిపూతలు పూయు చున్నవి. పదిపదాతేంద్ర సుందరీశిరోమణి యొకర్తుక మెల్లమెల్లగ నా మేడమెట్లు దిగి క్రిందికి వచ్చుచున్నది. అడుగడుగున కామె చరణములు కంపించుచున్నవి. ఆ వెలంది ధరించిన మణిమయ భూషణములును, ముత్యాల మేలిముసుగును, జలతారు పట్టుచీరెయును నామె యొక మహారాజ కుమారి యని చెప్పకయె చెప్పుచున్నవి.

కన్యక వలెనే కనిపించుచున్నది. కాని యాలలనా లలామ చిగురుచేతులలో నొక చిన్నిబిడ్డ యున్నట్లున్నాడు. స్వయాపసాదృశ్యమును బట్టి చూడ నలె డామె సుతునివలె

నున్నాడు. ఆ పసిపాపని పాలబుగ్గలలో, వాలు గన్నులలో కన్నతల్లి రూపురేఖలు కనుపించుచున్నవి. ఆమె వినీల నయనములనుండి బాష్పధారలు జాలువాడుచున్నవి. ఆమె హృదయ మేలనో కొట్టుకొనుచున్నది. వదనము వైవర్ణ్యము దాల్చినది.

పాపము! ఆమె విచారమున కేమికారణమో? ఆమె నిట్టూర్పులలో నెంత యావేదన యంతర్గతమై యున్నదో? ఆ సుకుమారి మృదుహృదయము తీరని బాధకు గుఱియైనట్లున్నది!

ఆ బాలుడు బాల భాను ప్రభా భాసమానుడు. భూమిపై పడిపడకముందే వజ్రకవచమును మణికుండలములును బహూకృతిగా పొందిన యాయందాలపాప యెంత యదృష్టవంతుడో! ఆ చిన్నారిబిడ్డ నెత్తుకొని యొంటరిగా నా రాకుమారి యెచ్చటి కడుగుచున్నదో!

బాలసమీరుని ప్రభావమున నామె మేలిమునుఁగొక్కింత ప్రక్కకు జారినది. సుందరమగు నా వదనార విందమును గుర్తించినారము! ఆమె కుంతిభోజధరాకాంతుని కూర్చితనయ కుంతీకుమారి. ఆ సుకుమారి సుమకోమల హృదయము శోకానుభవమున నెంత కలఁగి పోవుచున్నదో!

ఆ యుద్యానము నానుకొని యశ్వనది యుత్తరంగ తరంగములతో బ్రహ్మాండముగా ప్రవహించుచున్నది. కుంతీ కుమారి బెడదుచూపులతో నా వాహిని నవలోకించినది.

దీనదృక్కులతో కన్నబిడ్డను కనుగొనినది. ఏమియో తలంచి తల పంకించి యున్నారని నిట్టూర్చినది. చిట్టిబాబు మాత్రము చిఱునగవుతో కన్నతల్లిని పడే పడే కాంచుచున్నాడు. ఆమె పరితాప మా పసిపాప కేమి తెలియును!

ఆ ప్రేమమయి పుత్రుని గడ్దకంఠముతో పలుకరించుచున్నది. ఆ కరుణామయి హృదయవిపంచినుండి యేదియో విషాదగీతి వినవచ్చుచున్నది.

“కుమారా! ఈ యభాగ్యురాలి గర్భమున నీవేల జన్మించితివయ్యా! తెక్కలురాని నిన్నిప్పు డెక్కడ దాచి యుంతును తండ్రి! నిన్నెట్లు రక్షించుకొందును! సుక్షత్రయ వంశప్రసూతనే! మట్టు మర్యాద తెఱచిన మహారాజ కుమారినే! అభిమానధనుడైన యవసీపతి నా యీ యకార్యము నంతఃపుర మహాపరాధముగా భావించి మరణ శిక్ష విధింపకుండునే! నా మాతృదేవి యవమానపాత్ర నైతి నని దుఃఖావేశమున తూలి కూలిపోకుండునే! బంధు మిత్రు లీ మహాపచారమును సహింతురే! మా వంగడపు గౌరవము గంగలోఁ గలిసిపోదే! చెలికత్తె లీ రహస్యము గ్రహించిరేని నా శీలమునకు తీరని కళంక మాపాదింప కుందురే! ఏమి చేయుదును!

నిర్మల ధర్మపథమునుండి ప్రజానీకము పతనము గాకుండ కాపాడవలసిన భూపాలుని యాత్మజయే దురాచారిణియైన క్షమాపణ ముండునే! విద్యావినయవివేక

సంపన్న యయ్యను విధిమర్పిపాకమున విస్మయకర చరిత
యయ్యెనని సమాజము సానుభూతిఁ జూపఁజాలదుగదా !
కన్నకల్లి కడుపుతీపు హృదయములేని సంఘమున కెట్లర్థ
మగును ?

కుమారా ! రాజభోగములతో పెరిగి భర్మసాధము
లలోఁ బారాడుదు ననుకొంటినే ! వచ్చిరాని మాటలతో
ముచ్చట చూపి మోదము గూర్తుననుకొంటినే ! ఆటలాడుచు
పాటలు పాడుచు మాటలు నేర్చుకొను నిన్నుఁగని సంత
సించు సౌభాగ్యము లభించుననుకొంటినే ! “అమ్మా !”
యను నమృతవాణి నీ యధరములం దలరాదునప్పు డే
యోనందము నందుకొని యుండెడిదాననో గదా !

అక్కటా ! ఈ నాటకమునకు నాందీప్రస్తావనగా
మర్యాసమహాముని మా భవనమున కేల రావలయును !
వచ్చిన హానివద్యుని మాతండ్రి మర్యాదచేసి మా కతిథులు
కండని యేల ప్రార్థింపవలయును ? మునితల్లజునికి సపర్య
సేయటకు మా జనకుఁడు నన్నేల యాజ్ఞాపింపవలయును ?
పరిపూర్ణ శ్రద్ధాభక్తులతో నేచేసిన పరిచర్యకు మునిచంద్రుఁ
డేల ప్రసన్నుఁడు కావలయును ? వాత్సల్య పూర్వకముగా
నాశీర్వదించి యతఁ డా దివ్యమంత్రము నాకేల యుపదేశింప
వలయును ? ఆ మంత్ర మహత్వ పరిశోధనకై బాలభాస్క
రుని రమ్మని నేనేల ప్రార్థింపవలయును ? బాల్యచాపల్య
మునఁ గొరిన నాకోరిక మన్నించి రాజీవబంధుండు నాకడ

కేల రావలయును? వచ్చి... “నీ పవిత్ర చరిత్ర కళంక పాత్రము కానేర”దని వాక్రుచ్చి యీ ముద్దుబిడ్డ నిచ్చి వెడలిపోయెను గదా! ఈ పసిపాపను దక్కించుకొనలేని చార్భాగ్యవంతురాలి కేదారియుఁ గన్పింపకున్నది!

కటకటా! ప్రపంచము కన్నుగప్పి యీ చిన్నాఁ బిడ్డ నెంతకాల మంతిపురమున నజ్ఞాతవాసము సేయుతును! భగవానుఁడు నన్ని ట్లగ్నిపరీక్షపాలు సేయ నెంచెను గాఁబోలు! దాక్షిణ్యనిధియై విశ్వరక్షణదీక్షాదక్షుడై కర్మ సాక్షియైన భాస్కరుఁడు గూడ నా కిప్పుట్టున కర్తవ్యము నెఱింగింపకున్నాఁడే! అబలనై యసహాయుడైన నే ‘నావేదన’ మందుటకన్న నేమిసేయఁగలను? భారతనారీమణి యపఖ్యాతి భరింపఁజాలదు. అభిమానరక్షణకై యాత్మహత్య యొక్కటే యవశ్యమాచరణీయము. తప్పదు - సర్వదోషాపహారిణి యగు నీ యశ్వనదిలో నా చిన్నిబిడ్డతో చేరిపోయెదనుగాక!”

మానవతీశిరోమణి కుంతీకుమారి మందగమనముతో ముందునకు వచ్చినది. అపూర్వమగు నావేశముతో నశ్వనదీ తరంగములలో నడుగు వెట్టినది. కన్నెత్తి యొకసారి కమలబాంధవుని గాంచినది. “ఆత్మహత్య మహాపాపము. అవృష్టవంతుడైన నీ యందాలపాప నన్యాయముగాఁ జేసేతుల హత్యసేయకుము.” అని యంతర్వాణి సేయు గంభీర ప్రబోధ మామెను మేల్కొల్పినది.

తన్నెవరైన కనుగొన్న ప్రమాద మానన్న మగునని
కాబోలు నామె యప్పుడప్పుడు 'వెనుదిరిగి' చూచుచున్నది.

అంతలో నాయితె కా స్రవంతికామధ్యమున నల్లంత
దూరములో యటునిటు నూగుచు యొక పేటిక తీరము
నకు వచ్చుట గోచరించినది. కుంతీకుమారి కన్నులలో
నాశాశేఖ పొడగట్టినది. ఆమె తన కుమారుని పొడవును
మండనము పొడవును సరిచూచుకొనినది. నాలుగడుగులు
వెనుకకుఁ బెట్టినది. పసిపాపతో ప్రవాహమునఁ బడఁబోవఁ
బ్రయత్నించు నా పడతిని పరాత్పరుఁ డనుగ్రహించెనేమో!
ఈ సెట్టె పంపి దారి చూపెట్టినాఁడు. భగవానుని దాక్షిణ్య
భావము సంతతమార్దుల కండ యగుచుండును గదా!

ఆ మంజుల మంజూష మెల్లమెల్లగా నా రాచపట్టిని
చేరవచ్చినది. మండగతిని ముందునకు వచ్చు మండనమును
కుంతీకుమారి తీరమునకుఁ దెచ్చినది. పూలగుత్తులతో బుజ్జ
తండ్రికి సెజ్జ తయారు చేసినది. పైచెఱగు చింపి మెత్తగా
ప్రక్క పఱచినది. కొమారుని మృదులశరీరమున కొత్తుకొన
కుండ నెత్తలిరాకులు పేర్చినది. ఆ పసిబాలుఁడు కిలకిల
నవ్వుచు కాలశేతు లాడించుచున్నాఁడు. అమ్మ కష్ట మా
యమాయికుని కేమి తెలియును ?

కుంతీకుమారి గుండె దిటవుచేసికొని బిడ్డని కండ్లార
చూచికొని యా పూలపాన్నపైఁ బడుండఁబెట్టఁ బోయినది.
కాని ఆమెకు చేతులు రాలేదు. తాను చేయఁబోవుచున్న

దారుణకృత్యమును దలంచుకొని యామె హృదయము ద్రవించిపోయినది. కన్నకొమరుని కరుణమాలి గంగ కర్పింపఁ దలచిన తన హృదయకాఠిన్యమును గని భావి ప్రపంచము తన్నెట్లు 'పడదిట్టు'నో యని పరితపించినది. చక్కని తండ్రి నొక్కమాట క్కునఁ జేర్చుకొని ప్రేమభరమున ముద్దాడినది.

ఒకవంక ప్రియసుతునిపై ప్రేమ. ఒకవంక లోకాపవాద భీతి. కన్న మమకార ముజ్జగించుటా? కాక పరాభవమును వరించుటా? ఆమె కేమియును పాలుపోలేదు. రత్నాల రాశియైన బిడ్డ నొకసారియు, నిత్యనూత్న తేజోవిభాసియైన నీరజమిత్రు నొకసారియు చూచుచు నామె నిస్తబ్ధయై యట్లే నిలచిపోయినది.

అంతలో సమాజము భయంకర పన్నగమై బుస కొట్టుచు పగఁబట్టి ఫణమునెత్తి వైఁబడ వచ్చుచున్నట్లు లామె మనోనయనములకుఁ గనిపించినది. గుండెలు రాయి చేసికొని బిడ్డను పెట్టెలోఁ బరుండఁబెట్టి నదిలోనికిఁ ద్రోయఁబోయినది. అనుకంప యతిశయింప నాత్మజుని తిరిగి చేతులలోనికిఁ దీసికొనినది. భరింపరాని విషాదముతో కొమరుని కాఁగిలింపుకొని యొక్క పెట్టున బిట్టు వాపోవసాగినది.

“సర్వసంపత్సమేతుఁడై సకల సుఖోపభోగములతోఁ దులదూఁగుచున్న కుంతి భోజరాజేంద్రుని మనుమనికిఁ దిన తిండి నిలువనీడ లేకపోయెగదా! హతవిధి! కాలు చెయి

రాని నాకన్న తండ్రిని గంగకర్పించు ఘాతుకురాల నైతి నే!
అనిర్వచనీయమైన నామాతృహృదయము నాకిప్పు డర్థ
మైనది. ముక్కుపచ్చలారని ముద్దుబిడ్డని పెంచి లాలించి
పెద్దజేయవలసిన జననియే నదిలోనికిఁ ద్రోసిన చేరఁదీసి
కాపాడువా రెవ్వరు? ఇంతకు నే నేనాఁ డే మాతాశిశువుల
నెడఁబాపితిన్ యీనాఁటి కీ వియోగ మనుభవింపవలసి
వచ్చెను!

తండ్రి! నిన్నిట నొంటరిగా విడిచిపోవుటకు కాళ్లు
సాగుటలేదే! నాయనా! పెట్టెలో పెట్టి నిన్ను నట్టేటిలోనికి
నెట్టుచున్నాను. మనకింక ఋణము తీరజేయనది. ఐనను
నావంటి క్రూరకర్మరాలికి నీవంటి రత్న మెందుకు దక్కు
నయ్యా! పూర్ణిమాసుధాకరునకు సరిపోవు నీ సుందర
వదనారవిందము మరల నీ దౌర్భాగ్యరాలికి నయనానంద
సంఘాయకము కాఁగలదా? ఏతల్లియైన చేరఁదీసి పెంచి
పెద్దజేసిన నాఁటి మాటగదా!

బాలభాస్కరా! నీ చక్కదనాల బిడ్డ నెట్లు సాకె
దవో! నీదే భారము. భువనపావనీ! భూదేవీ! నా పుత్రుని
రక్షింపవా! జననీ గంగాభవానీ! నా చిట్టిబాబును నీ
ప్రేమాంకపీఠి నెక్కించితిని. వీని నెట్లైన కాపాడి యే యన
పత్యులకైన నొసంగి బ్రతికింపుమమ్మా!”

కుంతీకుమారి విషాదపరీతచేతస్కయై “వరాలతండ్రి!
నన్ను వదిలి పెట్టి పోయెదవా!” యని విలపించినది. ఎట్లకేలకు

పట్టిని పెట్టెలో బజ్జండపెట్టి జోకొట్టినది. ఆతపత్రముగా జలజాతపత్ర మొకటి తెచ్చి బిడ్డ కెండలగులకుండ నమర్చినది. ఆ యాకులోనుండి పాలబుగ్గలపై కట్టకడపటిసారి ముద్దు పెట్టినది.

“మా నాన్న ననుఁ బాసిపోవుచున్నాఁడు” అనుచు కంపించు కరములతో నా కరుణామయి కన్నులు మూసి కొని నీటిలోనికి పేటికను త్రోసివైచినది.

ఆ నదీమతల్లి తరంగహస్తములలో మండనము ముందుకు సాగిపోయినది. సూర్యనారాయణుని యరుణారుణ కిరణములలో మణిమంజూష ధగధగ లాడినది. ఆ విషాద దృశ్యమును చూడలేక కాబోలు భాస్కరుఁ డొక మేఘ శకలము చాటున ముఖము దాచుకొనినాఁడు. ఆ కరుణ దృశ్యమును గాంచలేక కుంతీకుమారి గట్టిగా కన్నులు మూసికొన్నది. ఆమె నయనాంచలములనుండి కవోష్ణా శ్రువులు కపోలములపై జాలువారినవి.

ద్వితీయ ప్రకరణము

అది హస్తినాపురము. అవి ప్రాజ్యభారతసామ్రాజ్యము నతివైధనముతో ధృతరాష్ట్రమహారాజు పాలించుచున్న రోజులు. కౌరవకులాలంకారుడగు ధృతరాష్ట్రుని కతిరథుఁ డను మిత్రుఁడు కలఁడు. అతిరథుఁడు మహారాజునకు సారథియై మన్నన లందిన యభిమానధనుఁడు. సూత

వంశోద్భవుడు, అతిరథుని యాశ్రేయ్యరి రాధ.

ఆ దంపతులకు ససుస్త సౌభాగ్యములును హస్తగతములై యుండెనే గాని సంతానము మాత్రము లేదు. మిత్రుడైన మహారాజు ననుమతిగొని యతిరథుడు సతీ ద్వితీయుడై యెన్నియో తీర్థయాత్రలు సేవించెను. పుణ్యక్షేత్రములు దర్శించెను. వాడు చెట్టనక గుట్టనక పుట్టనక కనుపించిన దేవతకెల్ల మ్రొక్కిరి. వ్రతము లాచరించిరి. భక్తవద్యుల పాదములు భజించిరి. దేవతలను ప్రార్థించిరి.

కాని ప్రియనందన ముఖనందర్యన భాగ్యము మాత్రమో దంపతులకు లభింపలేదు. పసిపాపల కని పెంచి లాలించి సంతసించు నదృష్టము తనకు లేకపోయెగా యని రాధ చింతించుచుండెడిది. ఇరుగు పొరుగువారి పసిబిడ్డల చేరదీసి తాయములు వెట్టుచుండెడిది. పూర్వజన్మకృత దుష్కృత విశేషము కతన తన కనపత్యదోష మావహిల్లెనేమో యని తన్ను తా నోదార్చుకొను చుండెడిది. చిన్నబిడ్డల చిలిపిచేష్టలు కనుగొనవలెనని యుత్కంఠితురాలగుచుండెడిది. సుతులు లేక గతులు లేవను సూక్తి విని విషాదయుక్త హృదయ యయ్యెడిది.

ఆ నాడు రాధ ప్రాసాదోపరిభాగమున కూర్చుండి తన యనపత్యతను గుఱించి యాలోచించుచుండెను. అప్పుడతిరథుడు రాధను సమీపించి సానునయముగా “దేవీ! నఫలీకృత మనోరథుల మగుటకై శక్తివంచనలేక శ్రద్ధా

భక్తులతో దేవతల నెల్ల యారాధించితిమి. కాని యే దేవుఁ
డును కనికరింపలేదు. వాడుక ప్రకారము నేడును. కామి
తార్థ ప్రదాత యగు కమలావ్రుని కర్ణ్యాంజలి ఘటించుటకై
గంగ కడుగఁబోవు చున్నాను. సకలశుభసంధాయి యగు
సూర్యభగవానుఁ డెప్పటికైన మనపై దయఁ జూపకపోఁడు”
అని పలికెను.

నాఁ డేలనో రాధ వదనమున నవ్యకాంతులు నాట్య
మాడినవి. హృదయ సరోజ ముత్ఫుల్లమైనది. నాథుని
సాదరముగ నవలోకించి “అయిన వేగముగా పోయిరండు”
అని మధురకంఠముతో పలికినది.

సూర్యభగవానుఁ డతిరథుని యారాధ్యదైవము. నాఁ
డతిరథుఁడు పవిత్రభాగీరథిలో స్నాన మాచరించి భక్తితో
ప్రభాకరున కర్ఘ్య మిచ్చినాఁడు. కోరికలు దీరునట్లు జగదా
ధారుని పరిపరివిధముల ప్రార్థించినాఁడు.

ఇంతలో నొకింత దూరమున గంగాతరంగఞ్చోలలలో
నూగుచు వచ్చుచున్న మంజుల మంజూష యతనికిఁ గని
పించినది. అతిరథుఁ డాశ్చర్యపడుచు నద్దాని పట్టి తెండని
సేవకుల నాజ్ఞాపించెను.

తీరమునకుఁ జేబడిన మందసమును మహానందముతో
నేకాంతముగా తెఱచి చూచి యద్దాన ముద్దులు మూటగట్టు
ముత్యాలరాశిని గని యతిరథుఁడు విస్మయమందినాఁడు.
దివ్యదీప్తులఁ జమ్ము నగుమోము తనివిదీర దర్శించినాఁడు.

సహజకవచకుండలాభిరాముండై సౌందర్య మెగబోయు
చున్న బాలుని జూచి యభిలాష దీర్చిన యృహర్షశి కభి
వందనము లర్పించినాడు. విడ్డను తీసికొని నిద్రగ్రహాభి
ముఖుడైనాడు.

రాధ ప్రాణేశ్వరుడు తనకై తెచ్చిన వలపుకానుకను
గని బ్రహ్మనంద మందినది. అంతు లేని సంతోషముతో విడ్డ
నందుకొనినది. దొరకిన తెఱంగు నెఱిగినంతనే పొంగి
పొరలు రాధ ప్రమోదబాష్పములు చిన్నివిడ్డ చెక్కిళ్ళపై
జారిపడినవి.

“నాయనా! ఇన్నాళ్ళు నాకన్నులకుఁ గానుపించక
యే తెన్నున దాగియుంటివోయీ! అంధకారావృతమైన
మా గృహమున దివ్యకాంతులు వెదచల్ల వచ్చితివా!
తండ్రీ! నీకొఱ కెన్ని వత్సరములు వేచియుంటిని! ఎదురు
చూచి కన్నులు వాచిపోయినవే! నా కాంక్ష వీడేర్ప
వచ్చితివా! నాయాశాసాధము నలంకరింప వచ్చితివా!”
అని రాధ ప్రేమస్నిగ్ధహస్తములతో సుకుమారుని శరీరము
నిమిరి ముద్దాడినది.

రాధకు గారాబు విడ్డఁడగుటచే రాధేయుఁ డనియు
సువర్ణకవచ సుశోభితం డగుటచే వసుషేణుం డనియు దివ్య
కుండలమండితకర్ణం డగుటచే గర్జం డనియు నా బాలునకు
నామకరణము గావింపఁబడెను.

ఇట్లు రాధచే నత్యంతాదరమునఁ బెంచఁబడుచు

కర్ణుడు శుక్లపక్ష సుధాంశునివలె దినదిన ప్రవర్ధమానుడై విద్యాభ్యాస యుక్తవయస్కుఁ డయ్యెను.

ధృతరాష్ట్రునికు నూర్వుడు పుత్రులు గలరు. వారిలో దుర్యోధనుఁడు పెద్దవాఁడు. ధృతరాష్ట్రుని తమ్ముడైన పాండురా జఖండశౌర్య సంపన్నుఁడు. అతఁ డన్నగారికి కుడి భుజమై రాజ్యభారము వహించెను. అతని పెద్దభార్య కుంతీదేవి. రెండవభార్య మాద్రి. వారిరువురకును దేవతా వరప్రసాదమున ధర్మజ భీమాద్భుత నకుల సహదేవులు జన్మించిరి. వారే పంచపాండవులు. పాండురాజు మరణానంతరము పెద్దతండ్రియగు నాంబికేయుఁడే పాండవులను చేరఁదీసి పెంచుచుండెను.

రాకుమారు లెల్లరును ద్రోణాచార్యుఁడను ధనురా చార్యునికడ విలువిద్య నభ్యసించుచుండిరి. నూర్యసుతుఁ డును తఱచుగా నాచార్యుని కడ కరిగి ధనుర్విద్యా రహస్యములు గ్రహించుచుండెను. కుంతీదేవి కర్ణుని వృత్తాంత మెఱిగి చిత్తప్రళాంతి నంది యుండెను.

తృతీయ ప్రకరణము

అది మహారాజ సభామంటపము. మండపమధ్యమున మహాన్నతమైన భారతవీరవతాక భాసిల్లుచుండెను. చక్రవర్తి ధృతరాష్ట్రుఁడు స్వర్ణసింహాసనాసీనుడై యుండెను. ఒకప్రక్క భీష్ము విదురాది కురువృద్ధులును, ఒకవైపు కృపా

శ్వత్థామాది యాచార్యవద్యులును, ఒక చెంత మంత్రి నామంత భూకాంతులును బాదులు దీర్చి యుచితాసనములపై నుపవిష్టులై యుండిరి. రంగస్థలమున కనతిమూరమున గాంధారి కుంతి మొదలగు నంతఃపురాంగనలు కూర్చుండి యుండిరి. రాకుమారుల యస్త్రవిద్యా నైపుణ్యము నవలోకించు నభిలాషతో నడుదెంచిన పురజనులతో మహాసభ కిటకిట లాడుచుండెను. విద్యాప్రదర్శనమునకై ప్రత్యేకముగా నేర్పాటుచేయఁబడిన రమణీయ రంగస్థలముపై రత్న భూషణాలంకృతులైన రాజకుమారులు విరాజిల్లుచుండిరి. కుమారరత్నముల నడుమ బ్రహ్మతేజః ప్రభావ ప్రభాసితమైన ప్రసన్న ఫాలభాగమును, దిగంత విశ్రాంత దీప్తిమంతములగు దృగంతములును కలిగి ధనుష్కళా ధురంధరుడగు ద్రోణాచార్యుఁ డలరాదుచుండెను.

ఆచార్యుఁడు సభాసదు నాలోకించి “మహారాజా! పితామహా! ప్రేక్షకులారా! రాజపుత్రుల తాత్రతేజము నినుమడింపఁ జేయుటకై నా యోషినంత పాటుపడితిని. నేఁడు దుర్యోధనాది సోదరశతంబును పాండవ పంచకంబును మత్సన్నిధ్యమున నేర్చిన యస్త్రవిద్యాపాండిత్యము నిటఁ బ్రదర్శింపఁగలరు. సావధానముగా సందర్శింతురుగాక!” యనెను.

కుంభసంభవుని యనుమతిగొని కరవాలములు ధరించి కొందరును బాణతూణీరముల నూని మఱికొందరును రాకుమా

రులు తమతమ శస్త్రాస్త్రవిద్యాకౌశల్యమును ప్రదర్శించిరి.

అనంతరము భీమ దుర్యోధనుల వంతు వచ్చినది. వజ్రకవచములు ధరించి నడుములు బిగించి భుజాదండములపై గదాదండము లుంచి కండలు తిరిగిన యువయోధ్ధ లిరువురును మత్తవేదండమ్ముల మాడ్కి డీకొనిరి. అఖండ శౌర్య సంపన్నులైన యా రాకుమారుల గదాయుధము ప్రేక్షకులకు కన్నులపండు వాయెను.

తరువాత ద్రోణాచార్యుని ప్రియశిష్యుడగు నర్జునుడు వేదిక మీదికి వచ్చెను. శరశరాసనములు ధరియించి ముందున కరుదెంచిన వీరకుమారుని గాంచి ప్రేక్షకబృందము విజయధ్వానములు సల్పినది. శౌర్యమునకు తోడు సహజ సౌందర్యమును కలిగి దేవేంద్రునివలె తేజరిల్లుచున్న విజయుని సభయెల్ల సాభిమానముగా నవలోకించినది. గురునిచే ననుజ్ఞాతుండై కుంతికొడుకు సర్వజన నేత్రోత్సవముగా తన యస్త్రవిద్యాచాతుర్యముఁ జూపుచుండెను.

ఒకపరి నాగ్నేయాస్త్రము ప్రయోగించును. మరుక్షణమున తన్నివారణమునకై వారుణాస్త్రము నేయును. ఒకమాటు నాగాస్త్రప్రయోగము నేయును. వెనువెంటనే గారుడాస్త్రమున నద్దాని ఖండించును. ఈరీతి పరాక్రమోపేతమగు నర్జునుని ధనుష్కళాచాతుర్యము గని సభ్యులెల్లరును చకితులైరి. ఆచార్యుడు తన గురుత్వము సఫలమైన దనియును, కురువృద్ధులు వీరకుమారుడు విశ్వవిశ్రు

తుండు కాగలఁ డనియు సంతసించిరి. పార్థుఁ డాచార్యున కభివాదము సల్పి తదీయాశీర్వాదము లందెను. ప్రమోద భరితులై భీమసేనాదులు పార్థుని కౌగిలించుకొనిరి. కాని సహజమత్సరుండగు దుర్యోధనుఁడు మాత్రము తల వంచు కొని లోలోన తపించినాఁడు.

అంతలో కమనీయ కాంచన కవచకుండల మండిత దేహుండగు రాధేయుండు శస్త్రాస్త్ర సహితుండై మహా సభం బ్రవేశించెను. ప్రభాకర శోభాప్రభాసితుఁడగు నా వీరకుమారుని గని సభ్యులెల్లరును స్తబ్ధులై పోయిరి.

“పార్థా! ప్రపంచమునఁగల ప్రభువుత్రులందెల్ల నీ యంత పరాక్రమవంతుఁడు లేడని గర్వింపకుము. నీ విష్ణుఁడ చూపిన ధనుర్విద్యావిశేషము లెల్ల నేనును చూపెదను.” అనుచు కర్ణుఁడు గురువృద్ధులకు నమస్కృతులు సల్పి మున్నర్జునుఁడు చూపిన యస్త్రవిద్యల నెల్ల యెల్లరును మిక్కిలి యక్కజంపడఁ బ్రదర్శించెను.

పాండవులు లజ్జాపరవశులైరి. దుర్యోధనాదులు దుర్ని రీత్యు తేజోరాశియగు మార్తాండవుత్రుని మంచి మాటలతో మర్యాదచేసిరి.

అంత సూర్యనందనుఁడు పురందర సూతిని గనుంగొని “ఓయీ! నిన్ను ద్వంద్వయుద్ధమున నోడింప దలంపు గల్గినది. రమ్మని భుజాస్థాలనము గావించెను.

కవ్యడి యుద్రిక్తుడై కర్ణుని ప్రతిఘటించెను. ఆశుర

కేకదల దారుణరణముం గని కుంతీదేవి నిభాంతి సందినది. వ్రేటుదిన్న బెబ్బులుల కైవడి నన్యోన్య జయాభిలాషులై కణ్ణాడ్డునులు పోరు సల్పుచుండిరి. సభ్యులు కుతూహలా యుత్త చిత్తులై యా వీరకుమారుల పరాక్రమప్రదర్శనమును వీక్షించుచుండిరి.

అంతలో ద్వంద్వయుద్ధ ధర్మజ్ఞుండగు కృపాచార్యుడు లేచి యుద్ధము వారించి దిననాథతనయునిం గని “కుమారా! ద్వంద్వయుద్ధము సేయుముందు ప్రతివీరుఁడును తన్నుఁ దాను పరిచయము చేసికొనవలయును. పార్థుఁడు పాండు భూపాల కుమారుఁడు. చంద్రపంశ ఓత్రియుఁడు. ద్రోణా చార్య శిష్యుఁడు. నీ వెవరవో సపిసరముగాఁ దెల్పి సమరము సేయవచ్చు”నని శాసించెను.

అంతలో దుర్యోధనుఁడు లేచి “ఆర్యా! ఇది రంగ భూమి. ఇందు ప్రతాపవంతు లెవ్వరయినను తమ ప్రతిభా విశేషములు ప్రదర్శింపవచ్చును. ప్రజ్ఞ యవసరముగాని పరిచయముతో నేమి పని? యని సప్తాశ్వనందనుని సమ ర్థించెను.

“కుమారా! అట్లు కాదు. రాజులకు మాత్రమే యన్యోన్యము రణముసేయుట పాడి” యని కృపాచార్యుఁడు వాక్రుచ్చెను. నిజకులగోత్రముల నిండుసభలో బయలు పఱుపఁజాలక రాధేయుఁడు మిన్నకుండెను.

అప్పుడు సుయోధనుఁ డెల్లర నుద్దేశించి “మహాశయ

లారా! రాజ్యమేలువారు రాజులు. వారే రాకుమారులతో రణముసేయ నర్హులు అని ధర్మవిదుల మత మంటిరేని ఇప్పుడే నామిత్రుడైన యీ మహావీరుని నంగరాజ్యమున కభిషిక్తుం జేయుచున్నాను.” అని జనకుని యానతిఁ గొని రత్నాసనముపై రాధేయు నాసీనుం జేసి సమస్త సభ్య సమక్షమున నంగ దేశాధీశుం గావించెను.

సభయెల్ల సంప్రమాశ్చర్యములతో సుయోధనుని తేజిపాహుఁ జూచినది. అంతలో నాత్మనందనుం డంగరాజై నాడని విని యతిరథుండు నానందుడై చయ్యన సభాస్థలికి చనుదెంచెను.

సభామధ్యమున దేదీప్యమానముగఁ దేజరిల్లుచున్న కర్ణుని నతిరథుండు కరుణానురాగములతో కౌగిలించుకొనెను. అనన్య సామాన్య శౌర్య సముపేతుడైన యంగరాజుతి రథసూనుడని యెఱింగి రాజకుమారులు విస్మితులైరి.

అంత భీమసేనుండు భీషణభాషణములతో “నూత పుత్రా! డండముఁ గొని భండనపండితు లగు ప్రభువుల రథములు తోలక రాజ్యభార నిర్వహణ కార్యక్రమమునఁ గష్టపడఁ బోవుచున్నావా?” యని పరిహాసించెను.

దుర్యోధనుండు క్రోధావేశములతో “వృకోదరా! రాధేయుఁ డంగరాజ్యమునకే గాదు, చతుస్సముద్ర పరివేష్టి తులైన జగతికెల్ల సార్వభౌమత్వము వహింపఁగల సమ థుండు.” అని వాయుపుత్రుని మాటలకు సమాధానమిచ్చెను.

అంతలో సాయంకాల మయ్యెను. రాకుమారుల పరస్పర దూషణవాక్యము లాలించి పర్యవసానము ప్రమాదభరిత మగునేమో యని శంకించి కురువృద్ధులు సభ ముగింపఁ దలంచిరి. ద్రోణుని యానతి పాండుకుమారులును ప్రభునాదేశమున ప్రేక్షకులును నిజనివాసముల కరిగిరి.

రాధేయుఁడు సుయోధనుని యాదార్యమున కతని నభినందించి “మహాదయా! సభామధ్యమున నా గౌరవమును కాపాడితివి. ప్రజ్ఞామతీ! నేను నీ కాజన్మాంతము కృతజ్ఞుఁడను. మన పవిత్రమైతి శరజ్ఞోత్పన్నవలె తుణతుణ వర్ధితమగుఁ గాక!” యని ప్రేమపూర్వకముగా వాకొనెను. దుర్యోధనుఁడు సహర్షుడై “మిత్రమణీ! పాథునికిఁ బ్రతివీరుఁడవైన నీ యమేయపరాక్రమము నీ సుహృద్భావమునకు నీరాజన మెత్తుచున్నది. నీవు నా స్నేహితుఁడ వగుటయే నా జీవితైక వాంఛ. నా యథిప్రాయము నవగతము చేసికొని నన్ను నీ యాత్మమిత్రునిగా నంగీకరించుట నా మహాభాగ్యము. నీకు నా ధన్యవాదములు.” అని కర్ణుని కరము తన కరమ్మునఁ బట్టి సాదరముగ వచించెను.

కర్ణ దుర్యోధను లిట్లు సౌహార్దమయ హృదయములతో స్వగృహమ్ముల కేగిరి.

చతుర్థ ప్రకరణము

కుంతీదేవి యంతిపురమున నేకాంతముగాఁ గూర్చుండి యుండెను. ఆమె నేటి సభామధ్యమున తన యజ్ఞాత తనయునికి జరిగిన యవమానమును గుఱించి విచారించుచు క్రుంగిపోవుచుండెను.

సూర్యభగవానుని కృపాపరిపాకమున సుక్షాత్రియాంగ నకు జన్మించిన శూర శేఖరుఁడు సూతవంశప్రసూతుఁడని పరిహసింపఁబడుచుండ మాతృదేవి చూచి యూరకుండఁ గలదా! తాను చేతిమీఁదుగా చేసిన ఘాతుకత్వమునకు ఫలితము తన సుతుఁ డనుభవించుట! యని యామె శోకించినది. ఏకగర్భ సంజాతులైన తన తనయు లెఱుంగక యన్యోన్యదూషణాలాపము లొనరించుకొని ఘోరముగా రణమొనరించి సోదరప్రేమకు దూరమై పోవుట తలంచి కడుంగడు దుఃఖించినది. బాల్యమున తానొనర్చిన మహాపరాధము బయటపెట్టి కర్ణుని నిష్కళంక చరిత్రము లోకమున కెఱిగించుట తనకర్తవ్యము కాదా యని యనుకొనినది. అట్లు జరిగిన తన కెంత పరాభవము జరుగునో! ధర్మజాదులెంత యపకీర్తి నందుదురో! సంఘమున తన స్థాన మెట్లు లభింపతితమై పోవునో యామె యూహించినది. తనవలన భారతరాజవంశమున కెంత పరిభవము జరుగునో విచారించుకొనినది.

ఆమె కేమి చేయవలెనో తోచలేదు. అట్లులే చాల

సేపు చింతించి యప్పుటి కెట్టులో గుండె బిగబట్టుకొని దుఃఖము దిగమ్రొంగుకొనినది.

కర్ణ దుర్యోధనుల మైత్రి క్రమక్రమముగా పెంపు గాంచినది. బలశాలులగు భీమాద్వునులను గాంచి భీతిచెందు సుయోధనుఁడు శూరాగ్రేసరుఁడగు సూర్యసుతుని యండ చూచుకొని నిర్భయుఁడై యుండెను. అవక్ర పరాక్రముఁ ఁడగు నంగధరేశ్వరుని సంపూర్ణసహకారము తన కందు పాటులో నుండుటంజేసి యర్ధరాజ్య మర్థించు ధర్మజాదులకు సంగరరంగమున శృంగభంగముఁ గావించి తన సార్వభౌ మత్వము సుస్థిరముఁ జేసిగొనఁగలనని దుర్యోధనుఁడు గ్రుక్కిఱ్ఱ మ్రొంగుచుండెను.

రాధేయుం డొకదినమున జననీజనకుల యనుమతి వడసి ద్రోణాచార్యుని సన్నిధి కరిగి యతనికి భక్తిపూర్వ కముగా ప్రదక్షిణప్రణామము లాచరించి “దయామయా! తమ శిష్యత్వ మర్థించి మహోత్సాహముతో తమదగ్గఱకు వచ్చితిని. నాకు బ్రహ్మస్త్ర ముపదేశింపుఁడు.” అని సవినయ ముగాఁ బ్రార్థించెను.

ఆచార్యుండు విభ్రమాశ్చర్యంబులతో నావీరకుమారుని పీఠించి “సూతపుత్రా! బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకుఁ దప్ప బ్రహ్మస్త్రము పరుల కుపదేశింపరాదు. సంఘమునకును శాస్త్రమునకును విరుద్ధముగా సంచరింపఁ జాలను.” అని సానుభూతివచనము లాడి సాగనంపెను.

అస్త్రవిద్య నర్థించివచ్చిన యంగరాజు తిరస్కృతుడై మనోవేదనఁ బొంది “సూతపుత్రుఁడను సాకుచేత నన్ను ధనురాచార్యుఁడును దయఁ జూడలేదుగదా! కానిమ్ము. కరుణాఘవైన గురుదేవుఁడు లభించుదాఁక స్వయముగా నస్త్రవిద్యా నైపుణ్యము పెంపొందించుకొందును గాక!” యని తలంచి నిర్ణీతస్థలమున బాణప్రయోగ నిపుణతకై పాటుపడఁ దొడంగెను.

కొన్ని దినములు గడచినవి. ఒకనాఁడు కర్ణుఁడు లాఘవాభ్యాసమ్ము గావింపుచుండెను. దైవనిర్ణీతమున సరిగా నదే సమయమున నొక యవసీసురుని యావుదూడ యా ప్రాంతమునకుఁ బరువిడి వచ్చెను. పాపము! ప్రమాదవశ మున నతనిచేఁ బ్రయోగింపఁ బడిన నిశితబాణ మా ధేను వత్సమునకు చిటుడొక్కలోఁ గ్రుచ్చుకొనెను. అది వెను వెంటనే గిలగిల తన్నుకొని నేలఁబడి యనువులు వాసెను.

ఆ యావుదూడకు కొండొక దూరమున నరుదెంచు చున్న ధారుణీసురుఁ డా దారుణ కృత్యమును గాంచి దండతాడిత భుజంగమువలె మండిపడుచు ధనుర్ధరుఁడైన కర్ణునింగని “కలుషాత్మా! కండకావరమున నకారణముగా త్రోవం బోవుచున్న యావుదూడపై నీ యస్త్రవిద్యాపాండి త్యము చూపితివి. నీవంటి నీచునకు క్షమాపణమే లేదు. ఈ గోహత్యాపాపఫలితముగా రణభూమిలో నీరథచక్రములు కుండలవఱకు క్రుంగిపోవుఁగాక!” యని యతిభయంకరముగా

శపించెను.

కర్ణుడు విధివైపరీత్యమునకు వెఱుగండి “పొరపాటు జరిగినది. కరుణింపు”డని భూసురుని పరిపరివిధముల బ్రతిమాలియు విఫలుడై విచారించుచు నింటికేగెను.

తనపై కొండంత యాశ పెట్టుకొనిన కురురాజునకు ప్రీతి గూర్పవలయునని యంగరా జెంచి నాడు. అస్త్రవిద్యానిపుణుడగు నర్జును నతిశయించుటకై యుత్తమాస్త్ర సంపాదన మత్యవసరమని భావించినాడు. కాని తన భావి జీవితమునకు గమ్యస్థాన మేమిటో యూహించుకొనలేక పోయినాడు. రారాజు కర్తవ్యము బోధింపగలడని నిర్ణయించుకొనినాడు.

ఒకనాటి యుదయమున సూర్యోపాసన పూర్తి గావించుకొని రాధేయుడు సుయోధనుని మందిరమున కరిగెను.

మేడపైనుండి కర్ణు సల్లంతదూరముననే కనుగొని రారాజు మహానందముతో నెద్దుడువచ్చి స్వాగత మిచ్చినాడు. సౌధాంతర్భాగమున మిత్రు లిరువురు ముచ్చటలాడుకొనసాగిరి.

రాధేయుని రాకకు కారణ మెఱిగి రారాజు కొంత పడి యొచ్చి “మిత్రమణీ! మహామహుండగు భార్గవ రాముండు మహేంద్రమహీధరముపై మానివృత్తి నున్నవాడు. నీ వా దయామయు నాశ్రయించుట శ్రేయోదాయ

కము. కాని, యాతఁడు బ్రాహ్మణేతరులకు ప్రసన్నుఁడు కాబోఁడు. కావున నీవు కపట భూసురపుత్ర వేషమున నా పుణ్యమూర్తికి శిష్యుఁడవు గమ్ము. మన కోరిక లీతీరున నీడరఁగలవు.” అని తన యభిప్రాయ మెఱింగించెను.

కపటాభినయమునకుఁ గర్ణుని యంతరంగ మంగీకరింప లేదు. కాని మిత్రప్రేరణము ననుసరించి యతఁడు పరశు రాముని కడ కరుగఁ గృతనిశ్చయుఁ డయ్యెను.

పంచమ ప్రకరణము

అది పర్ణశాల. ప్రశాంతత యెల్లయెడల వెల్లివిరియు చుండెను. బ్రహ్మతేజః ప్రభావసంపన్నుండగు పరశు రాముండు ధ్యాననిమగ్నుడై యుండెను. భానుతనయుఁడు భక్తియుక్తుడై భార్గవరామునికి సాష్టాంగ దండ ప్రణామము నాచరించి యొక ప్రక్క కొదిగి నిలువఁబడి యుండెను.

పరశురాముండు కనులు తెఱచి కర్ణుని గని “కుమారా! నీ వెవ్వరవు? మ మ్మే యుపకార మర్థింప వచ్చితివి?” అని ప్రశ్నించెను. కర్ణుఁడు “స్వామీ! నేను భృగువంశజుఁడను. తమదగ్గఱ శస్త్రాస్త్రవిద్యాప్రావీణ్యము సంపాదించ వచ్చితిని. కరుణింపు” డని ప్రార్థించెను. భార్గవరాముండు వాత్సల్య మయ హృదయుడై కర్ణుని శిష్యత్వ మంగీకరించెను. రాధేయుండును విధేయత గలిగి గురుదేవుని మన్నన లందుచుండెను.

ఇట్లు కొంత కాలము గడచినది. వివిధాస్త్రప్రయోగోప
సంహారాది విద్యలలో కర్ణుడు తీర్ణుడైనాడు. గురు
దేవుడు ప్రియశిష్యుని కొకాకొక శుభముహూర్తమున
బ్రహ్మాస్త్రమహామంత్ర ముపదేశించినాడు.

నాడు పిండారబోసినట్లు పండు వెన్నెల ప్రపంచమెల్ల
నిండియుండెను. గురుశిష్యులిరువురును పటకుటీరము ముందర
చల్లగాలికి ముచ్చటలాడుచు గూర్చుండి యుండిరి.

“కుమారా! నేటితో నీ విద్యాభ్యాసము పూర్తి
యగునుగదా! నేడు నీ కొక సందేశము నీయనెంచితిమి.
నీమందువా! ధనాధికార మదాంధులగు భూధవుల దౌష్ట్య
ములకుఁ దాళఁజాలక పరితపించు నమాయిక ప్రజానీకమును
రక్షించుటకై యిరువదియొక్క మాఱులు దారుణముగా
మారణకర్మ మాచరించితిమి. ఐనను జగతిలో శాశ్వతమైన
దానవ మానవ మహాసమరము గాంచఁజాలక నీ మహేంద్ర
శైలమున మానివృత్తి వహింప వచ్చినారము.

నాయనా! ధర్మముపై సధర్మము దండెత్తినను దురధి
కార పిశాచి నరపాలుర తలతెక్కి తైతక్కలాడినను నిరంకు
శత్వము ప్రజానీకముపై అంకెలువేసినను చూచి వీరులు
నీళ్లునమలుచు మిన్నకుండరాదు. ప్రతిక్రియ నాచరించుటే
పరమకర్తవ్యము. సత్యముతో సాహసముతో జగతిని
జయింపవచ్చును. మఱచిపోకుము. ఈ సందేశము నీ కం
దించుటే నా చిరాభిలాష. అందులకే ధర్మోద్ధరణార్థమే

నిన్ను పరిపూర్ణ భనుర్విద్యాపారగుని జేసితిని.” అనుచు చల్లని పిల్లగాలికి కన్నులు కూరుకొనిపోగా కర్ణనితోడ తలగడగాఁ జేసికొని పరశురాముఁడు సుఖనిద్రాపరవశుఁడయ్యెను.

రాధేయుండు గురుదేవుని కపారభక్తితో నిజోత్తరీయాంచలమున విసరుచుండెను. అంతలో నొక దుష్టకీటక మెక్కడనుండియో వచ్చి కర్ణనితోడఁ గొఱుకఁదొడంగెను. ఊరుభాగమునుండి రుధిర మేఘులు గట్టుచున్నను, కాలు గదల్చిన గురువద్యునకు నిద్రాభంగ మగునేమోయని రాధేయుఁడు బాధ నోర్చుకొనుచు మిన్నక యట్లే కూర్చుండి యుండెను.

రక్తప్రవాహ మంతకంతకు నెక్కువగుటచే పరశురాముని శరీరమునకు తడి తగిలెను. వెంటనే యతం డదరి పడి లేచి రక్తప్రవాహమును గాంచి దిగ్భ్రాంతుడై “కుమారా! ఈ రుధిర మెక్కడిది?” అని యాతురతతోఁ బ్రశ్నించెను.

కర్ణుని కాలుచేతులు కంపమందుచుండెను. కన్నులు విహ్వలము లయ్యెను. కంఠము గాఢద్యమందెను.

“స్వామీ! ఇది...

“ఈ రక్త మెక్కడినుండి వచ్చినది?”

“గురుదేవా! మీరు నిదురించిన తరువాత నొక కుటిల కీటక మెక్కడనుండియో వచ్చి నాతోడ తొలువ

నారంభించినది. తొడ గదల్చిన మీతు ప్రశాంతి భగ్న మగునేమో యని యట్లే కూర్చుండి యుంటిని.”

పరశురాముడు మానము వహించెను. అతని మాన సాకాశమున నెన్నియో భావములు తళుక్కున మెఱసినవి. తన శిష్యుడు నిజముగా “ధరణీసురుడేనా? బ్రాహ్మణుడైన నింత బాధ నోర్చుకొనఁ గలుగునా?” యని యతనికి సంశయము కలిగెను.

“ఓయీ! నీ వెవ్వడవు? నిజము చెప్పుము!” అని తీక్షణస్వరముతోఁ బ్రశ్నించెను.

కర్ణుడు కంపితకంఠముతో “స్వామీ! నేను తమ శిష్యుడను.” అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

పరశురాముడు మఱింత యావేశముతో “నిక్కముగా నీవు బ్రాహ్మణుడవేనా? కావు. అసత్య మాడితివా నిన్ను భస్మీభూతుని గావించును.” అని కఠినముగా నొవ్వ నాడెను.

కర్ణుని దేహమున చెమట పోసెను. కన్నులు చీకట్లు గ్రమ్మెను. గొంతుక తడి యారెను. అతఁడు చేతులు జోడించి “స్వామీ! నన్ను తమింపుడు. నేను సూత పుత్రుడను. అరాతులఁ బరాభూతుల గావింప నెంచి మహాస్త్రములు సమార్జించుటకై తమ సాన్నిధ్యమున కరుదెంచి యసత్యమాడితిని” అని సత్యమును విన్నవించు కొని మిన్నకుంచెను.

పరశురాముఁడు ప్రళయకాల భైరవుఁ డయ్యెను.
 “గురువ్రోహీ ! కలుషహృదయుఁడవై కపటవేషమున
 నన్ను వంచించి నాకడ నభ్యసించిన మహాస్త్ర మంత్రము
 లెల్ల నమరమధ్యమున నవసరమగు సమయమున మఱచి
 పోయెదవుగాక ! మదుపదిష్టమైన బ్రహ్మస్త్రము నీయెడ
 నిరుపయోగ మగుఁగాక ! పొమ్ము. ఇంక నా దృష్టిపథము
 నుండి తొలఁగి పొమ్ము.” అని భయంకరముగ శపించెను.

అంగధరాకాంతుఁడు తన దురదృష్టమున కెంతయో
 చింతించి భరింపరాని నిరాశతో స్వపురోన్ముఖుఁ డయ్యెను.

షష్ఠ ప్రకరణము

కౌరవ పాండవులకు వైరము పెరిగినది. నిఖిల దేశా-
 ధీశ్వరులను నిర్జించి భారతసామ్రాజ్యమును సుప్రతిష్ఠితముఁ
 జేసిన పాండురాజునకు రాజ్యమం దర్థభాగము కలదనియు
 నద్దానిని తమ యధీనముఁ జేయవలె ననియు పాండవులు
 కోరుచుండిరి.

రాజ్యాధికారము జ్యేష్ఠవంశములోనిదే గాని కనిష్ఠ
 వంశములోనిది కాదనియు అంధుఁడగు నగ్రజుని పేరిట
 కొన్నినాళ్లు రాజ్యభారము వహించినంత మాత్రమున
 పాండురాజునకు రాజ్యార్హత కలుగదనియు, నేకచ్ఛత్రాధి
 పత్యముగా నేలవలసిన భారత సామ్రాజ్యమును విభజించుట
 యవివేకమనియు సుయోధనుని వాదము.

కాని లోకోత్తర పరాక్రమ యుతులగు భీమార్జునులను వారి గదాగాంఠీవములను తలంచుకొని రారాజు కడుంగడు భయపడుచుండును. అందునలననే దినకరనందనునిపై యతఁడంత మక్కువజూపి మహీపతిని జేసి తన జీవిత సర్వస్వముగా నమ్ముకొని యున్నాఁడు.

చిన్నతనము నుండియు భీమాదుల కెగ్గునేయుటయే దుర్యోధనుని నిత్యకృత్యము. కాని దైవానుగ్రహమున పాండవుల కేమియు హాని కలుగ లేదు. రారాజు కొండొక మిషతో పంచపాండవులను వారణావతమున కంపించెను. వారచ్చట తనచే ప్రత్యేకముగా తయారు చేయించబడిన లక్కయింట నివసించుచున్నప్పుడు దానికి నిప్పు వెట్టించెను. కాని పాండవు లంతకుముందే యాలాక్షాగృహమునుండి బయటబడి బ్రాహ్మణ వేషములతో నేకచక్రపురము చేరుకొనిరి.

ఆరోజులలోనే పాంచాలపతి ద్రుపదుఁడు తన కుమార్తెకు స్వయంవరము చాటఁబంపెను.

ద్రౌపదీస్వయంవరసభ చక్కఁగా నలంకరింపఁబడినది. అందు సమాహూతులై వచ్చిన వివిధ దేశ విభులును వినూత్నభూషణాలంకృతులై విరాజిల్లుచుండిరి. కర్ణదుర్యోధనులును మత్స్యమద్ర మహీనాథులును పాండవ పంచకంబును శ్రీకృష్ణ బలరామాదులును సభ నలంకరించిరి.

సోదరి ద్రౌపదిని వెంటబెట్టుకొని దృష్టమ్యముఁడు

సభామంటపములోనికి వచ్చెను.

మహాసభామధ్యమున మత్స్యయంత్ర మమర్పబడి యుండెను. దానికి దగ్గటగా పెద్ద ధను స్సాకటి యుంచబడెను. దృష్టద్యుమ్నుడు వానిని నిర్దేశించుచు నానారాజ నందనుల నుద్దేశించి “వీరులారా! ఈ మత్స్యయంత్రము నీ మహాధనుస్సుతో నే శూరశిరోమణి ఛేదించునో యతఁడు నా సోదరికిఁ బతి కాఁగలఁడు. సమర్థులగు రాజనందనులు సయత్ను లగుదురుగాక” యని పత్ని తన పీఠమునఁ గూర్చుండెను.

అవసీపతు లొక్కొక్క రాయంత్రమును సమీపింప సాగిరి. ఒకనికి విల్లే లేవలేదు. మరియొకని కా వింటి నెక్కువెట్టుటే చేతకాలేదు. నేమొకని కా యంత్రమును గనుసరికి గాలు సేతులు చల్లపడెను. భ్రమపడి, భంగపడి, సిగ్గుపడి పలువురు నరపాలురు వెనుకకు మరలిరి. ద్రుపదుఁడు విభ్రాంతుఁ డయ్యెను. తన కుమార్తె స్వయంవరము నగుఁబాట్ల పాలగు నేమో యనిపించెను.

అంతలో దృష్టద్యుమ్నుడు లేచి, “రాకుమారులారా! మీలో నొక్కరుడైన వీరుఁడులేడా! మీ యుపేక్షా భావము భారతరాజవంశముల కవమానకరము గాదా!” అని యధిక్షేపించెను.

అంతలో “తొందరపడకు రాజపుత్రా!” అను గంభీర భాషణములు వినవచ్చెను. రాజులెల్ల రా శబ్దము వచ్చిన

నైపునకు తలలెత్తి చూచిరి.

మండహాసము నేయుచు మణిహార సమంబిత మంగళ దేహుండును శౌర్యసమన్విత సుందర బాహుండును నైన సూర్యనందనుండు సింహాకిశోరమునలె ముందునకు వచ్చెను. మహాజ్వల మకుట కాంక్షులతో నకాలిభాగము క్రొత్త యందము లీనుచుండ మత్స్యయంత్రమును తేటిపాఱఁజూచి ధనుస్సు నెక్కువెట్టి యత డద్దాని నేయబోవునంతలో “నూతనంశోద్భవుని నేను వరింపను” అని పాంచాలి పరిహాస ప్రాయముగా పలికెను.

ఆ మాటలు విని కర్ణుడు మ్రూన్పడి నిలిచిపోయెను. చేతినుండి విల్లు జారిపడినది. అతఁడు నిరుత్సాహుడై మరలి పోయెను.

అనంతరము బ్రాహ్మణవేషమున నున్న పార్థుడు మత్స్యయంత్రమును భేదించి పాంచాలిని పరిణయ మాడెను.

పాపము! రాధేయుని దురదృష్టమేమోకాని యెక్కడకు పోయినను చుక్కెదురగుచున్నది. దైవప్రాతికూల్యమునకు తల వంచక తప్పదుగదా! మహాసభలో ననమానము జరిగినది. ద్రోణాచార్యుడు శిష్యత్వమియ నిరాకరించినాడు. బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేయని యపరాధమునకు ప్రబుద్ధుడగు బ్రాహ్మణుడు కోపావేశుడై శాప మిచ్చినాడు. సమస్తరాజలోక సమక్షమున “నూతనుతుల” డని పాంచాలి పరిహాసించినది. కేవలము లోకమున నూత

పుత్రుడని పిలువబడు మాత్రముననే గదా యీ పరాభవములు - పరాజ్ఞుభవములు - భయంకర శాపములు ప్రాప్తించినవి.

కర్ణుడు తనకు సంభవించిన కష్టములఁ దలంచుకొని కలవర మందలేదు. అతని మనోబలమును సహనశక్తియు నసమానములు; అచంచలములు.

సప్తమ ప్రకరణము

రాధేయుడు వీరాధివీరుడే కాదు; విశ్వవిఖ్యాతుఁడగు మహాదాతకూడ. అతఁడు తనచేత దానకంకణము కట్టుకొని యర్థిజనుల కడిగినదెల్ల లేదనక యిచ్చుచుండెడివాఁడు. అనన్య బాహుబలమునకుఁ దోడు వదాన్యతయును నాతని యశోవైభవమునకు కర్పూర నీరాజన మెత్తినది.

రాజగు సుయోధనుడు తన సామంతప్రభువే యంత ఘనుడు కాఁగా తాను మాత్ర మేల దానవీరుడు కారాదని తలంచి స్వహస్తమున దానదీక్షా కంకణము ధరించెను.

ఒకనాఁ డొక బ్రాహ్మణుడు కర్ణుని దగ్గఱకు వచ్చి “రాజా ! నే నొక యజ్ఞముసేయఁ దలంచితిని. అమృతాధ్వరమునకు వలయు వంటకట్టియల నిచ్చుటకు దాననిరతులగు తమవంటి ధరాపాలురకుఁ దప్ప పరులకు సాధ్యముకాదు. అందులకే యనల్పయాచక కల్పభూజములగు తమృద్ధిఁచితిని”

అని పల్కెను.

కర్ణుడు సంతోషముతో “స్వామీ! తమకు కావలసిన వంటచెఱకు నిప్పుడే బండ్ల కెత్తించి పంపెదను.” అనెను. “రాజా! జన్న మారంభించు సమయమున స్వయముగా వచ్చి పట్టించుకొని వెళ్ళెదను. అంతవఱకును దానిని తమ యధీనముననే యుంచుడు.” అని పలికి యట సెలవు దీసికొని రారాజుకడ కేగి యతనిని గూడ నట్లే కోరి “సరే” యనిపించుకొని విప్రుడు నెడలిపోయెను.

అది వర్షాకాలము. వానలు విపరీతముగాఁ గురియు చుండెను. గ్రామములందెల్ల వెల్లువలు చెలరేగెను. ఎండిన పుల్లలు దొరకక ప్రజ లన్నము వండుకొనుటకుఁ గూడ పలు బాధలు పడుచుండిరి.

ఆనాఁ డుడుములతో మెఱపులతో బ్రహ్మాండముగా వర్షము కురియుచుండెను. అట్టియెడ నా బ్రాహ్మణుడు హస్తీపురి జేరి రారాజును దర్శించి “నాఁ డిత్తునున్న వంట చెఱకు నిప్పింపు” డని యడిగెను.

దుర్యోధనునకు కోర్కె ధము పొంగివచ్చినది. “బడుగు బాపఁడా! ఇట్టి కాలముగాని కాలమున నీకు కావలసినంత వంటచెఱ కెక్కడనుండి వచ్చును? కొన్నిదినములు గడచిన తర్వాత రమ్మ. పొ” మ్మని గద్దించి వెడలఁగొట్టెను. చేయనది లేక భూసురుడు కర్ణునిజేరి వాగ్దానము చెల్లించు డని వేడుకొనెను. కర్ణుఁ డొక్కొంత తడవు యోచించి తన

యున్న త సాధములను త దేకదృష్టితో పిక్షించి తత్తణమే బాణములను భవనముల కాధారమగునట్లు ప్రయోగించి, వాని కలపనెల్లఁ దీయించి బండ్ల కెత్తించెను. జోరున ధారా పాతముగా వాన కురియుచుండుట చే వంట చెఱకు తడువకుండ మైనపుపట్టాలు కప్పించి బ్రాహ్మణుని కప్పగించి సకారవముగా పంపివేసెను.

అది విని రారాజు లజ్జితుడై కర్ణుఁ డొక్కఁడే దీక్షా ధారణకు యోగ్యుడని భావించి తనచేతి కంకణము నూడఁ దీసివైచెను. సర్వసర్వసహాభర్తలు సలుపఁజాలని ఘన కార్యము సామంతుఁడు చేసెనన్న నతని సాహసత్యాగములు శ్లాఘనీయములు గదా!

అష్టమ ప్రకరణము

మాయావి యగు సుయోధనుని చే తయాదు చేయించఁ బడిన లక్కయింట పాండవు లుక్కడగ లేదని పాంచాలీ పరిణయానంతరము ధృతరాష్ట్రునకు విశదమైనది. బలశాలు లగు పాండవులు తన కొమరుల భరతము పట్టఁగలరని గ్రుడ్డి రాజు భయపడినాఁడు. లేని యసురాగమును కొనితెచ్చు కొని ధర్మజుని పిలిపించి యర్థరాజ్యమున కభిషిక్తుం జేసినాఁడు.

పాండవులు భూపతుల నెల్లర పరాజతులఁ గావించి యతివైభవముగా రాజసూయము చేసి యద్వితీయమగు యశస్సు నార్జించిరి. పాండవుల జైత్రయాత్రఁ దలంచుకొని

కురురాజు తనలో తాను కుమిలిపోవుచుండెను.

అప్పుడు కర్ణుడు సుయోధను ననునయించి “మహా రాజా! పాండవపంచకంబు కావించిన దిగ్విజయయాత్ర నే నొక్కండ నాచరించి విశ్వవిజయ వీరపతాక హస్తినా పురనాథుని ప్రాసాదాగ్రమునఁ బ్రతిష్ఠింతును.” అని పలికి తల్లిదండ్రుల శుభాశిషములంది చతురంగబల సమేతుండై జైత్రయాత్ర కరిగెను.

ప్రథమమున పాండవుల మామయగు పాంచాలపతిపై దాడిచేసెను. పరాక్రమశాలియగు పాంచాలదేశాధీశ్వరుఁడు సర్వసేనాధిపత్యము స్వయముగా వహించి రాధేయు నెదుర్కొనెను. నిరుపమాన శస్త్రాస్త్ర విద్యానిపుణుండగు కర్ణుడు విజృంభించి వీరవిహారము గావించెను. సూర్యసుతుని శౌర్యానిలమునకు ద్రుపదుని ప్రతాపము తృణప్రాయ మయ్యెను. ప్రాణభయమున సైనికు లెల్లరును పారిపోయిరి. పాంచాలవసుమతీపతి ‘దాసోఽహ’మృని రత్నరాసులు రాధేయునికి బహూకరించి పంపివేసెను.

అనంతరము భాస్కరనందనుఁడు ప్రాజ్ఞోతివపురముపై దండెత్తి తత్పాలకుండగు భగదత్తుని పరాజితుని గావించి పదివేల సువర్ణఖండములు బహుమానముగా గ్రహించెను.

పిదప నుత్తరదిశకుం జని హిమాలయ మహాశైల ప్రాంతమందలి మహాబలవంతులగు వివిధదేశాధినాథుల విజితులం గావించి, పూర్వదిగ్విజయమునకు బయలుదేరినెను.

వంగ కళింగ మగధ దేశాధినేతలు భండనమున చండాంశునందను నెదుర లేక లోఁబడి ప్రణతులు గావించిరి. చేది విదర్భ దేశాధీశ్వరులు సంధిఁ జేసికొనిరి. ఆ యా వసుంధరాపతులు సమర్పించిన కానుకలఁ గైకొని కర్ణుడు దక్షిణదిశకు మరలెను.

పాండ్యరాజు పాదాక్రాంతుఁ డయ్యెను. చోళభూపతి వశుం డయ్యెను. కేరళాధిపతి కాళ్య బేరమునకు వచ్చెను. మద్రరాజు నమస్కరించెను. అవంతీశ్వరుఁడు సామంతుఁ డయ్యెను. సింహళపాలకుఁడు కప్పములు గట్టి పెక్కులు గజసైంధవములు సమర్పించెను.

పిమ్మట మార్తాండపుత్రుండు పశ్చిమదిక్కును జయింప నిశ్చయించుకొనెను. మాళవపతిని మహాహవమున నిల్వ రించి యోడించి యతఁడు బహుకృతిగా నొసంగిన మణి సువర్ణములు గ్రహించెను. అనంతరము యవనదేశముపైఁ బడి యా భూధవుని గెలిచి యతఁ డిచ్చిన ధనకనకరాసులు గైకొని సంతుష్టుడై హస్తిపురికి మరలిపోయెను.

ప్రియమిత్రుఁడు విజయశ్రీ విరాజితుఁడై విచ్చేయు చున్నాడని యెఱింగి రారాజు సపరివారముగా నెదురు వచ్చి ఘనస్వాగతమిచ్చి యతనిని పురములోనికి తోడి తెచ్చినాడు. సకలరాజులొకమును సామంతము గావించు కొనివచ్చి భారతసామ్రాజ్యలక్ష్మికి సంతసము గూర్చిన మహారథి కర్ణునిపై ప్రాసాదాగ్రములనుండి పుష్పవర్షము

కురిసినది. సంపాదించిన ధనమునెల్ల వెచ్చించి రారాజు పాండవుల రాజసూయమును మించు వైష్ణవయాగ మతి వైభవముగా నాచరించి దిగంత విశ్రాంత కీర్తిమంతుఁడైనాఁడు.

కర్ణుని జైత్రయాత్ర కౌరవులకు కనులపంట. పాండవులకు కడుపుమంట. కర్ణుని యండఁజూచుకొని దుర్యోధనుఁ డింకను చెలరేగెను. ఇంద్రప్రస్థము నేలుచున్న పాండవులను సుహృద్వ్యాతము నెపంబున రావించి మాయాద్యూతమున వారి రాజ్యము నపహరించినాఁడు. పాండవులు వనవాసాజ్ఞాత వాసములు పదుమూఁడేండ్లు చేయవలసి వచ్చినది. నియమము నకుఁ గట్టువడి ధర్మజాదు లరణ్యముల కేగిరి. వనవాసాజ్ఞాత వాసానంతరము వారు కౌరవుల పీఠ మడంపనెంచిరి. కాని సహజ కవచకుండలాలంకృతుండును భాను తేజశ్శాలియును నజేయుఁడు నైన రాధేయుఁడు తమ ప్రతిపక్షమున నుండుటం జేసి వారును భయపడుచునే యుండిరి. ఐనను వారికి దైవానుగ్రహ బలము మిక్కుటము.

త్రిలోకాధిపతియగు దేవేంద్రుఁడు నిజాంశమున జన్మించిన పార్థునిపై పక్షపాతము గలవాఁడగుటచే నాతని కెట్లైన సాయము సేయవలెనని సంకల్పించుకొనెను.

నవమ ప్రకరణము

అది రాధేయుని శయనమందిరము. పట్టుపాన్నుపై ప్రభాకరనందనుడు పరుండి యుండెను. అతఁ డేమియో రాజకార్యములఁ గూర్చి యాలోచించుకొనుచు కన్ను గూర్చెను.

* * * *

“కుమారా!”

“ఎవరు? స్వామీ! మీరా! నా యిష్టదేవులగు సూర్యభగవానులా! నమస్కారము. ఆ యాసన మలంకరింపుడు. కర్మసాక్షి! తమ రాకకుఁ గతంబేమి?”

“కర్ణా! నీకు ప్రాప్తించునున్న యాపద దలంచుకొని నీపైఁ గల యభిమానముతో నీకు కర్తవ్యము బోధింప వచ్చితిమి.”

“స్వామీ! కరుణానిధులగు తమరు కంటికిఁజెప్పవోలె నన్ను కాపాడుచుండ నాకుఁ గలుగఁబోవు కష్టమేమి?”

“కుమారా! రేపటిదినమున నాఖండలుండు కపట భూసుర వేషమున నీ కవచకుండలము లర్ధింపవచ్చును. తన దయవలన జన్మించిన ఫల్గుణున కపాయము గల్గకుండ నతఁ డి యుపాయము పన్నినాడు. వినుచుంటివా!”

“ధన్యోఽస్మి! మహానుభావా! త్రిలోకాధినాథుండగు దేవేంద్రుండు దివిజలోకమునుండి దిగివచ్చి యీ కర్ణుని ముందు “భిక్షాం దేహి” యని నిలువఁబడునా?”

“కర్ణా! అది సంతసింపఁదగిన సంగతి కాదు. కేవలము దురాశాపూరితమగు దోహదబుద్ధి! అర్జునుఁడు సులభముగా నిన్ను జయించుట కమరేశ్వరుఁ డీ కార్యము సేయుచున్నాఁడు. కర్ణా! కవచకుండలములు నీదేహమున నున్నంత వఱకును ఫాలాక్షుఁడైన నిన్ను పరాజితుని గావింపఁజాలఁడు. అట్టి యనంతశక్తిమంతములగు వాని నెఱిగియు వైరులచేతఁ బెట్టకుము.”

“స్వామీ! ఈ రీతిగా నన్నొకింత బలహీనుని గావించుట సాధ్యని పరాజయమునకు ప్రత్యక్ష నిదర్శనము కాదా! జగద్బాంధవా! దానవీరుఁడని పేరుగాంచిన కర్ణుఁడు వ్రతభంగ మాచరింపఁజాలఁడు.”

“కుమారా! తన్నుమాలిన ధర్మమా! నిన్ను నీవు కాపాడుకొనవలదా?”

“జ్యోతిర్మయస్వరూపా! క్షణభంగురమైన యీ శరీరముకొఱకు శాశ్వతమైన యశఃకాయమును గాయపఱచుకొనఁజాలను. నాపై కృపఁబూని హితవు గఱపిన తమకు నాధన్యవాదములు. నన్ను మన్నింపుఁడు. బలవంతము సేయకుఁడు.”

“కుమారా! నీ దృఢనిశ్చయ మనుపమానము. నీ త్యాగబుద్ధి వినిర్మలము. మే మింకఁ బోయివచ్చెదము.”

* * * *

కర్ణుఁడు హఠాత్తుగా కనులు తెఱచిచూచెను. అచ్చట

నెవ్వరును లేదు. భయవిస్మయసంభ్రమములు ముప్పిరిగొన
 “అహా! నా సౌభాగ్య మపూర్వము. సూర్యభగవానునకు
 నాపై నెంత యనురాగము! ఆ విషయ మెఱింగింప పనిగట్టు
 కొని వచ్చినాఁడు. ఆ మహామహుని సందర్శింపఁ గలిగిన
 నేను ధన్యుఁడను.” అని రాధేయుఁడు సంతోషాంతరంగుఁ
 డయ్యెను.

మఱునాటి యదయమున రాధేయుఁడు లతామండ
 పమునఁ గూర్చుండి సూర్యోపాసన సేయుచుండెను. అంతలో
 నొక భటుఁడు వచ్చి “మహారాజా! ద్వారమున నొక
 బ్రాహ్మణుఁడు తమ దర్శనార్థము వేచియున్నాఁడు” అని
 సవినయముగా నివేదించుకొనియెను.

కర్ణుని దేహము ప్రమోదపులకితమైనది. వదనమున
 చిలునగవు చిందులాడినది. “సత్వర మా మహాత్ముని
 ప్రవేశ పెట్టు”మని సేవకుని నాజ్ఞాపించెను.

బ్రాహ్మణుఁడు లోనికిఁ గొనిరాబడెను. కర్ణుఁ డా
 భూదేవునికి భక్తిపూర్వకముగా నమస్కరించి యొక యాస
 నముఁ జూపెను. కపటభూసురుని కాలుసేతులు గడగడ
 లాడుచుండుట కర్ణుఁడు గుర్తింపకపోలేదు. వారిదువుర
 కిట్లు సంభాషణ జరిగెను.

“స్వామీ! తమ రేఖ పనిమీఁద వచ్చితిరి?”

“రాజా! నా కోరిక సఫలీకృత మగునని వాగ్దానము
 సేయుదువా?”

“స్వామీ! కర్ణఁ జెప్ప రేది యడిగినను లేదనక నిచ్చు నిచునుము గలవాఁడు. తమ యభిలాష దీర్చుట కీ యంగ రాజు సిద్ధముగా నున్నాఁడు.”

“కుమారా! ఆ విషయము మేము కర్ణాకర్ణికగా విని చాల దూరమునుండి ప్రయాస కోర్చి వచ్చితిమి.”

“స్వామీ! తమ రేమి కోరుదురో తెల్పుఁడు. లక్షల కొలది దంతావళములా? సర్వసంపదభిరామములగు నగర రాజములా? నిర్మల క్షీరసంపన్నములగు గోగణములా? మహాన్నత రాజభవనములా? అసంఖ్యాక ధనకనక రాశులా? అవియెల్ల నభిలషణీయములు కావేని నా యంగ రాజ్యమును ధారవోయుమందురా? మీరేమి వాంఛింతురు?”

“రాజా! నా కవి యేమియు నక్కటలేదు. కాని నా కాంక్ష దెలిపితి నేని కర్ణఁడు వ్రతిభంగమాచరించు నేమో యని సం దేహించుచున్నాను.”

“స్వామీ! కర్ణఁడు నియమోల్లంఘన మాచరించెనా తారకలు నేల రాలును. సూర్యభగవానుఁడు తేజో విహీనుఁ డగును. ఇక సంశయింపకుఁడు. తమ యభీష్ట మెఱిగింపుఁడు.”

“కర్ణా! అట్టైన నీ వజ్రకవచమును స్వర్ణకుండలము లును నా కొసంగవలయును.”

అని యనుచుండఁగ నే బ్రాహ్మణుని వదనము వాడి పోయెను. కన్నులలో చంచలత్వము కనుపించెను.

ఆ మాటలు విని యసామాన్యవదాన్యశిరోమణియగు కర్ణుడు కుహనామహీసురుని వీక్షించి “స్వామీ! ఇదుగో ఇచ్చుచున్నాను.” అని పలికి నిజకరవాలముం గ్రహించి కర్ణములనున్న కుండలములు కోసియిచ్చి తరువాత దేహము నంటియున్న వజ్రకవచమును నిస్సంశయముగా ఖడ్గముతో పరపర తెగఁగోసి యా బ్రాహ్మణోత్తమునకు పరమహర్ష ముతో దానముచేసెను.

కర్ణుని దాతృత్వమహత్వమునకు మెచ్చుకొని పుణ్య దేవత లతనిపై పూలవాన కురిపించిరి. ఆ మహాజ్వల దృశ్య మును చూచి ప్రకృతి నిస్తబ్ధమయ్యెను.

కర్ణుని శరీరమునుండి రక్తము కాలువలుగట్టుచుండెను. దానవీరుడు లజ్జావనతవదనుడై యున్న ధరణీసురుని గని “స్వామీ! తమ రింకను నేమియో శంకించు చున్నారే! మతేమైన వాంఛింతురేని తెల్పి నన్ను కృతార్థుని జేయుడు.” అనెను.

బ్రాహ్మణుని కంతము దుద్ధమయ్యెను. “కుమారా! నాకింక నేమియు నవసరములేదు, కాని...” అని బ్రాహ్మణుఁ డాగిపోయెను.

“నాకేమి యాజ్ఞయో, తెల్పుడు స్వామీ!” అని కర్ణుడు వేడుకొనెను.

“కుమారా! నీవు నన్నేదైన ప్రతిఫలము గోరవల యును.”

“స్వామీ! కర్ణుఁ డిచ్చుటయేగాని పుచ్చుకొనుట యెఱుంగఁడు.” అని దానవీరుఁడు ప్రశాంతవచనములతో సమాధాన మిచ్చెను. కర్ణుని హృదయదార్ఢ్యమున కచ్చెరు వంది యా మహిమాన్వితునికడ తనరహస్యము నింకను కప్పిపుచ్చుట తప్పని తలంచి కపటభూసుడుఁడు శతక్రతుఁ డయ్యెను.

రాధేయుఁ డమరనాథునకు సాష్టాంగ దండప్రణామ మాచరించి “మహాత్మా! కర్ణుని జన్మము నేఁడు సార్థక మైనది. దేవరాజా! తమ రిటు కరుదెంచుట నా మహా భాగ్యము. తమరు నాకడకు వత్తురని వీనిని యాచింతురని సూర్యభగవానుఁడు స్వప్నమునఁ జెప్పియే యున్నాఁడు.” అని నుడివెను.

పాక శాసనుఁడు ససంభ్రముడై “కర్ణా! నీ వభివంద నీయుండవు. నీ సత్యనిరతి నిర్జరస్తుత్యము. నీ కీర్తి యాచంద్ర తారార్కము చెన్నారుఁగాక! నీ శరీరము తొల్లిటివలె శోభిల్లుఁగాక! నిన్ను వంచించడలంచి వచ్చితి నని యెఱింగియు ప్రాణసమానము లైన వీనిని దానమొసంగిన నీ వెంతటి సాహసివోయీ!” అనునంతలో కర్ణుఁ డందుకొని “సుర సార్వభామా! ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దేవతల కధినేతవై యే కరముతో వారి కభయ మిచ్చుచుందువో, పదునాల్గు భువనములలో ధర్మప్రతిష్ఠ చేసి యే కరముతో శాంతిసత్య ములు కాపాడుచుందువో, కల్పవృక్షమునందలి మధుఫల

ముల నే కరముతో స్పృశించుచుందువో, కామధేనువు పీపు నే కరమున ప్రేమతో నిముడుచుందువో, అమృతకలశము నే కరమున నందుకొనుచుందువో, ఆ సకల శుభంకరమగు నీ కరము క్రిందనుండి నాచేయి పైన ఉండుటకన్న నా కింక జగతిలో వాంఛింపఁదగిన మహాదృష్ట మేమున్నది ?

“ఎందఱు చక్రవర్తులు నిర్వక్ర పరాక్రమమున నీ ధరణీ చక్రమును పాలించి గతించిపోయిరి ! వారి భోగభాగ్యము లన్నియు ననంత కాలగర్భమునఁ గలసిపోలేదా ? వారి వైభవములెల్ల రూపఱి పోలేదా ?

“నిర్జ శేష్వరా ! తెలిసియుండియు నిండుప్రాణమును బలియిచ్చిన బలిచక్రవర్తి వదాన్యత మీ రెఱుంగరా ? మీ రెల్లరుఁ బరీక్షింపఁ బోయినపుడు మేనికండలు గోసి యిచ్చిన శిబిరాజేంద్రుని దాతృత్వమహత్వము మీ స్మృతి పథమునుండి తొలఁగిపోయినదా ? మహేంద్రా ! వారి సత్కిర్తి శాశ్వతమై యుండలేదా ? పుణ్యపురుషా ! నాయశ సౌధమును చిరస్థాయిచేసిన మీకు నా కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు.” అని పలికి వినయ వినమితోత్తమాంగుండై యున్న యతిరథ నందనునింగని పురందరుండు దయార్ద్ర హృదయుండై “అంగరాజా ! పరుని జీవితైకభాగ్య మన్యాయ ముగా స్వార్థబుద్ధియై యపహరించిన నాకలొక నాయకునికి నిష్కళంక మతివై నమస్కరించు నీ సౌజన్య సౌహార్దములు నిఖిలలోక శ్లాఘనీయములు. భూతభవిష్యద్వర్తమానము

లలో నీవే పుణ్యమూర్తిని. చతుర్దశ భువనములయందును నీవే దాన వీరాగ్రగణ్యుడవు. నీ కేదే నొక పారితోషిక మీయ నెంచితిని. ఇదిగో! ఈ మహాశక్తిని భక్తితో పరిగ్రహింపుము. నలదనకుము. ఇది దుర్జయుడైన నీ శత్రువు నొక్కని మాత్రము పరిమార్చి మరల నన్ను జేరగలదు. దీనిచే ప్రాణత్రాణంబు గావించుకొనుము. నేనికఁ బోయి వచ్చెదను.” అని పల్కి కర్ణుని కమోఘశక్తి ననుగ్రహించి యమరేశ్వరుఁడు నిజలోకమునకుఁ జనియెను. రాధేయుఁడు ప్రశాంత హృదయుడై ప్రాసాదములోని కరిగెను.

దశమ ప్రకరణము

అది శరద్రదాత్రి. సుధాకరుఁడు ప్రసాదించు శుభ్ర జ్యోతిస్సెల్లో ప్రపంచము ప్రహర్షపులకితమై నిద్దుర వోపుచుండెను. ఆ ప్రశాంతమూర్తికి సహచరుడైన బాలసమీరుఁడు తన ప్రభావమును చూపుచుండెను. తారాపరీవృత్తుడైన యమృతాంశుఁడు మానవమంగళమార్గదర్శకములగు రమణీయ మధురగీతికలలో మైమఱచిన ట్లున్నాడు. ఆ శుభసమయమున నా రాజప్రాసాదముపై నేకాంతముగా నటునిటు పచాదులుసేయు నా సుందర సువర్ణ సురుచిర స్వరూపుఁ డెవరు? ఆ ధీరోదాత్తుని చిత్తమున నెన్ని భావము లిమిడియున్నవో? ఆ కమనీయకల్యాణవిగ్రహుఁ డేకతమున నంత దీర్ఘాలోచనము సేయుచున్నాడో? ఆతని సముజ్జ్వల

వీక్షణములలో నమోఘగాంభీర్యము ప్రతిబింబించుచున్నదే! అప్పును, అతఁ డేవో రాజతంత్రాంగముల నూహించుచు తనలో తాను మహర్ణవసంచలనమును మఱపించునట్లు తికమక పడుచున్నాఁడు.

ఆ యువకుని దగ్గఱ కెవరో యొక్క స్త్రీమూర్తి వచ్చినది. ఆమె దేహమున తెల్లనిచీరెయును మేలిముసుగుగా నల్లనివస్త్రమును ధరించియున్నది. ఆ స్త్రీమూర్తి ముఖముపై నున్న ముసుగు నొత్తిగించి “నాయనా!” అని పిల్చినది. ఆమె కుంతీదేవి, ఆ యువకుఁడు కర్ణుఁడు. అతఁ డకస్మాత్తుగా నటకు వచ్చిన యామెను చూచి నిశ్చేష్టుఁ డాయెను. అతఁ డేమో యనఁబోయెను. కాని నోటమాట పెల్లగిలలేదు. అతనికి మాత్ర మాలోచనాసమగ్రత లేదా! తన దగ్గఱకు మధ్యరాత్రిలో తన శాత్రవుల తల్లి యేమియో యవసరముండి వచ్చుట యాశ్చర్యముకాదా! ఈ యనూహ్యసన్నివేశమున కర్ణ మేమిటో!

అతఁడు భక్తికౌరవపురస్సరముగా “అమ్మా! రండు, ఇటఁ గూర్చుండుండు, నాతో మీకేమి పనిగల్గినది తల్లీ! ఈ నిశీథమున వచ్చితిరి?” అని కుంతీదేవి నడిగెను.

అందులకుఁ గుంతి “నాయనా! నీతో నవసరమగు పనియుండియే యీ యవసరమున వచ్చితిని. ఈనాఁడు నీతో నొక పరమరహస్యమును చర్చింపవలసియున్నది,” అనియెను.

“నాతోనా అమ్మా!” యని యతఁ డాశ్చర్యముగాఁ బ్రశ్నించెను. “అవును నాయనా! సీతోనే. ఈ నాటితో నాలో నిండి నిబిడీకృతమై యున్న యొక హృదయవిదారక సంఘటనము బయల్పడి నా మానసము నొకింత కేలిక చేయును.” అని కుంతి తనయభిప్రాయమును చూచాయగా నెఱిగించెను. “అయిన నాలస్య మేలనమ్మా! రాధేయుని ముందు రహస్య సంభాషణమునకుఁ దావులేదు. దాపరికము నకు ప్రావులేదు. చెప్పనెంచినదేమో చెప్పు తల్లీ!” అని యొకను నేమియో మాటలాడఁబోవుచున్న కర్జుని సంభాషణమధ్యమున నాపి “సీవు రాధేయుఁడవు కావు నాయనా!” అని కుంతి కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చినది.

కొంతవడికి తెప్పటిల్లి పొంగివచ్చు దుఃఖితరంగముల నాపుకొనుచు “కర్ణా! సావధానుఁడవై యొక కష్టచరితము నాకర్జింపుము.

“ఒకానొక మహారాజున కొక పుత్రిక యుండెడిది. అతఁ డామెను కడుంగడు గారాబముతో పెంచుచుండెడివాఁడు. ఒకనాఁడు వారిభవనమునకు దుర్వాసమహా మునీంద్రుఁ డతిథియై వచ్చెను. ఆ మునివర్యుని మఱికొన్ని దినము లందేయుండి తన యాతిధ్యము స్వీకరింపవలసినదని యా మహారాజు ప్రార్థించెను. దుర్వాసుఁ డంగీకరించెను. ఆ మునిశేఖరునకు పరిచర్య నేయుటకై మహారాజు తన ముద్దులకొమరితను నియోగించెను. కొన్ని దినములుగడచినవి.

ఒకనాఁడు దుర్వాసుఁ డా రాకుమారి భక్తిశ్రద్ధలకుఁ గరుణించి యామె కొక దివ్యమంత్ర ముపదేశించెను. అంత నామె యొకనాఁటి ప్రాతఃకాలమున బాలభానుని జూచుచు నామంత్ర ముపాసించెను. ఆ మహామంత్రప్రభావమున రాగోజ్జ్వలుఁడగు భాస్కరుఁడు దిగివచ్చి యా రాకుమారి కొక ముద్దుబిడ్డ నిచ్చి వెడలిపోయెను. పాప మా కన్యకా పాపని నేమి చేయవలెనో తోచలేదు. ఆత్మాభిమాన రక్షణమును, లోకాపవాదభయమును రాకుమారిని బిడ్డతోపాటు గంగలోఁ గలిసిపోవ్వుని ప్రబోధించినవి. నీటం బడఁబోవు నంతలో నా ప్రవాహమున నొక్క మందనము కొట్టికొని వచ్చినది. ఆమె కొక యాలోచన తట్టినది. ఆ పెట్టెను మెల్లగా నొడ్డునకుఁ దెచ్చి పట్టి నద్దానఁ బడుండఁబెట్టి బాధామయ హృదయముతో నీటిలో వదలిపెట్టినది. ఆ పెట్టె యెట్టెటో యొక సూతునికి దొరకినది.” అని కుంతి కథ. కొంత సేపటివఱకు చెప్పలేకపోయినది.

“అయిన నీకథకును నాకును సంబంధ మేమిటమ్మా?” అని కర్ణుఁ డామెను ప్రశ్నించెను.

పరితాపపరిక్లిన్న మానసయగుచు నామె మరల నారంభించి “నాయనా! ఆ బాలుఁడవు నీవే! రాధేయుఁడని పిలువఁబడుచున్న నీవే తండ్రీ! నీతల్లి — కఠినహృదయ; నాఁటి రాకుమారి యిదిగో! నీ ముందే యున్నది. నీతో మాటలాడుచున్నది.” అనునప్పు డామె హృదయమున

దావానలము ప్రజ్వలిత మయ్యెను.

ఆ మాటలు వినినంతనే కడ్లు “డమ్మా! నీవు నా తల్లివా! ఇన్ని నాళ్ళు నాకేల కెలుపలేదమ్మా!” అనుచు నామె చరణకమలములకు నమస్కరించెను. కుంతి దేవి “కుమారా!” అనుచు కడ్లుని కౌగిలించుకొనినది. ఆ మాతాసుతుల ప్రేమార్ద్ర హృదయములలో ముజ్జగము లుట్టుకొనెనది. ఆతని మాతృభక్తి యామె నత్సలత కంకితమైనది. అతని నేత్రములనుండి రెండు కన్నీటి బిందువులు మాతృభక్తిని చిత్రించుచు నామె కరములపై రాలి పడినవి. అతనితో నేనో యవ్యక్తమగుబాధ కన్నటినినది.

“కుమారా! నే నస్వతంత్రురాలను; అబలను. సంఘము నెదిరించి జీవించు స్వేచ్ఛ నాకు లేదు. విధి దుర్లంఘ మైనది.

“నాయనా! అస్త్రవిద్యాపరీక్షా సందర్భమున నూత పుత్రుడవని సభామధ్యమున నవమానింపఁబడినప్పుడును, నూతకులజుని వరింపనని స్వయంవరమంటపమున సకల మహా పతుల యెదుట పాంచాలి పరిహసించినప్పుడును, సహస్ర కరుని దయావిశేషముచే నార్జించుకొనిన కవచకుండలముల నాఖండలునికి నిశిత కరవాలమునఁ గోసి యిచ్చితి వని విని నప్పుడును నా మాతృహృదయ మెంత ఖోభించినదో గుర్తింపఁగలవా? తండ్రీ! సర్వోర్వీపతులను జయించివచ్చితి వనుమాట వినినప్పు డెంత సంతసించితిరో యెఱుంగుదువా?

“కుమారా! కౌరవ పాండవ యుద్ధము నిశ్చయము. అందు నీవు నీ సహోదరులతోఁ బోరుసలుపుచుండ నీ కన్నులతో నాదుర్భరదృశ్యము నెట్లు చూడఁగలను! తండ్రీ! నిన్ను నీ తమ్ములతోఁజేర్చుటకే నీదగ్గఱకు వచ్చితిని.” అని దీనాలాపము భాడుచున్న కుంతినిజూచి “ ఈ దీనాలాపములు క్షత్రియాణి మాట్లాడఁదగినవి కావమ్మా! అసంభవములను సంభవములుగ భావింపఁగూడదమ్మా!” అని కర్ణుడనెను.

కుంతీదేవి యీ మాటలు విని “ నాయనా! నేనొకప్పుడు భారతరాజ్యేశ్వరినే, భాగ్యము లనుభవించినదాననే. కాని బ్రతికినన్నాళ్ళు బాధపడుమని బ్రహ్మదేవుఁడు నా నొసట వ్రాసినాఁడు. నే నేమి చేయఁగలను? నా మాట విను నాయనా!” యని యర్థించు తల్లిదైత్యమును గని కర్ణుఁడొకింత సంభ్రమపడినాఁడు; కాని వెంటనే గుండె దిటపు పటచుకొనినాఁడు.

“అమ్మా! ఆశలు వీడిన నీకొడు కఖండ వైభవుండై నీకంటఁ బడుటకు రారాజే కారణభూతుఁడు. నన్నతిన్నేహమున నిన్నినాళ్ళనుండి యభిమానించు రారాజును మోసపుచ్చి కృతఘ్నుడ నను యవప్రథ నందుమందువా? నామీఁద నాశ పెట్టుకొని సర్వప్రపంచమును ధిక్కరించి యుద్ధమునకు దుర్యోధనుఁడు సిద్ధమైనాఁడు. నా మైత్రి నాశించి నూతుఁడనని పిలువఁబడుచున్న నన్ను మహారాజును

చేసినాడు. ఈ నాడు నేను పాండవాగ్రజుండనని యతనిని విడిచిపోయితి నేని యాతఁ డెంత చింతించును? స్వార్థ చింతతో నాశాపిశాచావేశిత మనస్కుండనై విశ్వాస ద్రోహము సేయుట న్యాయమా! అమ్మా! నీకేమి! నీవు వీరమాతవు! నీ యాత్మజుడు నిఖిల దేశములను జయించి నాడు. నిర్జరేశ్వరుని ప్రశంసల నందినాడు. ఇంక స్వామిభక్తి పరాయణుడై శాశ్వత యశఃకామి యగుచున్నాడు. నీవు ధన్యురాలవమ్మా!

“నే నీనాడు నీవెంటవచ్చి పాండవులతోఁ గలిసినచో భూవలయము రాజద్రోహియని మిత్రద్రోహియని న న్నా డేపించును. నా స్వార్థకాంక్ష నన్నధర్మయుతుని జేయును. ఓమించు తల్లీ! దేశములు నశ్వరములు. కాని జీవితమందవలంబించిన ధర్మమార్గమే నిత్యము. ఆ ధర్మమే మానవుని మహోన్నతిఁ గూర్చును.

“కర్మవీరుడైన నీవుత్రుని చరిత్రము భారతాఖ్యానములో స్వర్ణపంక్తులలో సాంపులు నింపుకొని లిఖింపఁబడ గలదమ్మా! భావి భారతము నీ కుమారునికి జోహారు సేయుటకన్న నీకుఁ గావలసిన దేమున్నది!

“తల్లీ! నీ యావేదన నా కర్థమైనది. నీబాధ నా కవగతమైనది. మాత్మప్రేమను శంకించు మూఢుఁ డెవరమ్మా! నీవింక విచారింపకు తల్లీ!

“పాండవులకు ప్రాణభయము వాటిల్లునని భయపడి

నాకడ వర మర్థింపవచ్చితివి. కాని నీ వడుగ లేకున్నావు! నీకంత దైన్య మేలనమ్మా! నీకు సంతోషము కలుగునట్లు నేనే యావర మిచ్చెదను. చిత్తప్రశాంతి నందుము తల్లీ!

“అమ్మా! ఫల్గుణుడుతప్ప తక్కిన పాండవులు సమరమున నా చేజిక్కినను సంహరింపను. అర్జునుడు జయించెనా పంచపాండవుల ప్లే యుందురు. కాక నేనే గెలిచితి నానాతో పంచపాండవుల మగుదుము. నావిషయము మాత్రము తమ్ముల కెఱింగింపకుము. ఇంక పోయిరా తల్లీ!” అని కర్ణుడు తల్లిని వెంటదీసికొని ప్రాసాదము నవరోహింపసాగెను.

ఆమె వదనమున నిరాశి పొడనూపినది. ఆమె విషణ్ణ వీక్షణములకు ప్రళయభూతము వెయ్యినాలుకలు తెఱచుకొని విఱుచుక పడనున్నట్లు కన్పించినది. కర్ణుని కనుదోయిలో సహజస్మలును మిత్రుడును ప్రతిబింబించుచుండిరి.

ఏకాదశ ప్రకరణము

అది ధృతరాష్ట్రమహారాజు కొలువుకూటము. వైచిత్ర వీర్యుడు వైభవోపేతుండై వజ్రపీఠము నలంకరించి యుండెను. మహారాజున కించుక దూరమున నీలమేఘశ్యాముండును, శిఖిపింఛధరుండును, నళినదళనయనుండును, మందస్మిత సుందరవదనారవిందుండును, మాణిక్యాంచితమంజులాభరణుండును నైన పాండవరాయబారి శ్రీకృష్ణభగవానుండు నవరత్నాచిత సింహాసనమున నుపవిష్టుండై విరాజిల్లు

చుండెను.

ధృతరాష్ట్రుని కుడిప్రక్క భీష్మవిదురాది కురువృద్ధులును, ద్రోణశృపాశ్వత్థామాది గురుపుంగవులును, బగత్కల్యాణకారకంబగు శ్రీకృష్ణరాయబార కార్యక్రమంబునుగాంచు కౌతూహలముతో దయచేసిన నారద జమదగ్ని జాబాల్యాది బ్రహ్మర్షులును కూర్చుండియుండిరి; ఎడమప్రక్క కర్ణ వికర్ణ శకుని సైంధవ దుశ్శాసన ప్రముఖులతోఁగూడి దుర్యోధనుండు సముచితాసనంబు నధివసించి యుండెను. సభను దిలకింపఁగోరి హస్తీపురవాసులు లెక్కకు మిక్కుటముగా విచ్చేసిరి.

పాండవమాత శ్రీకృష్ణుండు సభాసదులెల్ల వినుచుండ నీ భంగి సంది ప్రసంగము గావించెను.

మామా! హస్తీపుర సార్వభౌమా! నూయాదుగోదరమున తమ సర్వస్వమును గోల్పోయిన నీ యనుజ తనయులు ప్రతిజ్ఞానుగుణ్యముగా నరణ్యాజ్ఞాతవాసములు పూర్తిగావించుకొనినారు. తమ యర్ధరాజ్యమును తమ కిష్కింపుమని నా ముఖమున నిన్నిష్పా డర్థించుచున్నారు. పాండవుల విశుద్ధ వర్తనము—వినయ వివేకములు—విజయ విఖ్యాతులు—నీ వెఱుంగనివి కావు. వారి వేడికోలు మన్నింపుము. ధర్మోదార్యములకును నీతి నియమములకును కరుణానురాగములకును నిలయమైన భారతవంశమున జనించినవాడవు. మీ కులగౌరవము నిలుపుకొనుము. ఈ యవకాశమును

జారవిడుచుకొంటివా సకల క్షత్రకుల నాశకమగు మహా
సమరాగ్నికుండలమున నాజ్యము పోసినవాడ వగుదువు.
నిఖిలజన నిందితుడ వగుదువు. చక్రవర్తి! నీ తమ్ముని
కొడుకులు దిక్కులేక దేశభ్రష్టులై దీనావస్థఁ ద్రిమ్మరుచుండ
నీ కౌరవమునకు లోటువాటిల్లదా? నీరక్షీరముల నలె కలసి
మెలసి యుండవలసిన కౌరవపాండవు లన్యోన్య ద్వేషము
లతోఁ గలహించుకొనుట నలుగురిలో నీకు తలవంపులు
కాదా?

“మహారాజా! నీ పుత్రు నొప్పించి పాండవు లైదు
గురి కైదూఱైన నిప్పించి తరువాత నిష్కుంటకముగా నీ
సుతులచే నీ ధరాతలంబెల్ల నేలించుకొనుము. అట్లుకాదా!
సంగ్రామము జరుగక తప్పదు. అందు నీ బంధువులేగాక
నీ సుతశతంబును నిహతమై పీడును. ధర్మజుని నైతిక బల
మును, అనిలసూతి గదాబలమును, పార్థుని బాహుబల
మును, కవల ఖడ్గచాలనము నొక్కపరి స్మరించుకొనుము.
దుర్యోధనునకు విద్యుత్త ధర్మములను బోధింపుము.

“మునిచంద్రులారా! కురు కురు వృద్ధులారా!
మీరును ఈరాయబారము సఫలమగుటకు యత్నింపుడు.”

ధృతరాష్ట్రుని మానసాకాశమున నెన్నియో కారు
మబ్బులు గ్రమ్మినవి. మహారణములో మారణమందిన
కౌరవు లొక ప్రక్కను, భీముడై దిక్కులేని తనకు దయతో
పిడికె డన్నముఁ బెట్టవచ్చు కుంతి యొక ప్రక్కను నాతనికి

గోచరించినాడు. సంగ్రామము నాపుటకు తన కెంత బాధ్యత గలదో యతఁడు వెన్నెంటనే గుర్తించినాఁడు. సుయోధనుని చేరఁబెట్టి “నాయనా! రాయబారి మహా మహిమాన్వితుఁడగు మధుసూదనుఁడు; వైరులు స్తవనీయ పరాక్రములగు పాండునందనులు; సంధి కొడఁబడని ఫలితమా సర్వనాశనము; వారు వాంఛించినదా ఏదూళ్ళు. నీ సువిశాల సామ్రాజ్యములో నైదు గ్రామములు లేకున్న నీకేమి కొఱత గల్గును తండ్రి! మన మహారథులకు సంధి ప్రస్తావన శ్రావ్యముగ నున్నది. పాండవులతో మైత్రి గావించుకొని సుఖంబుగ నుండుము. కుమారా! ముదుసలులమగు మా కడుపున చిచ్చు బెట్టకుము. జనార్దనునకు సరియగు సమాధాన మిచ్చి సగౌరవముగా పంపింపుము.” అని యాదేశించినాఁడు.

అంతలో ప్రళాంతమూర్తి శాంతనవుఁడు రారాజు నుద్దేశించి “దుర్యోధనా! నీ తండ్రి చెప్పిన తెఱంగు శ్రేయోదాయకంబు. దూతయై వచ్చిన పురుషోత్తముని మాట పాటింపుము. మేమో శతవృద్ధుల మైతిమి. ఈ వార్థక్యమున ‘కృష్ణా రామా’ యని భగవన్నామ భ్యాన మొనర్చుకొన నీక మాచేత. ధనుస్సు పట్టింతువా? ఈ సూతసుతుని యండ చూచుకొని సుడిగుండములోఁ బడకుము. పచ్చని రాజవంశమును పాడుసేయకుము. పాండవులకు పాలొసంగుము.” అని యుద్బోధించినాఁడు.

అనంతరము కులగురువు ద్రోణాచార్యుఁడు దుర్యోధ

ధనుని గాంచి “కౌరవేశ్వరా! గాంగేయుని వాక్యములను ప్రత్యాఖ్యానము గావింపకుము. మీరును వారును మాయంతేవాసులే. ఇరువుర పైనను మా కభిమానము సమానమే; కాని పాండవులు సధర్మములు. ధర్మపథమునకు విజయమే గమ్యస్థానము. పెద్దలు సెలవిచ్చిన విధముగా సంధి వచనము లంగీకరించి యెత్తెనను వారితో విరోధము లేకుండఁ జేసికొనుము. ‘పోరు నష్టము పొందు లాభము’ అను నార్యోక్తి నీ వెఱుంగనిది కాదు. అతినూత్నగ్రాహివగు నీతో నుడువఁ దగిన దొండు లేదు.” అని హితోపదేశము చేసినాఁడు.

తరువాత నఖండవైదుషీ సమేతుండగు విద్యురుండు దుర్యోధనుని వీక్షించి “కుమారా! తల్లికి, తండ్రికి, పితామహునికి, గురునకు, బంధుగులకు, ప్రజలకు, పాండవులతో స్నేహము గావింపఁ దలంపు గల్గినది. నల్లరికి నంగీకృతమైన త్రోవం బొమ్ము. నీ వారందఱు నీ శుభము గోరి చెప్పువారే గదా! ఒక్కంత శాంతమతివై సత్యనిరతులగు ధర్మజుదులతో సంధి గావించుకొనుము. చేతులార నీ భాగ్యక్షీర భాండమునఁ గాలకూటము గలుపుకొనకుము” అని హెచ్చరించినాఁడు.

అనంతరము తక్కుంగల సభాప్రముఖులును, ప్రజానాయకులును తమ యభిప్రాయము లెఱింగించినారు. జనరంజకుండును, అమోఘసత్వసంపన్నుండును, అగణ్య పుష్పిండు నగు పాండవాగ్రజుండు భూమండల పాలకుం

డగుట న్యాయ మనియు రారాజునకు విన్నవించుకొనినాడు.

కాని హితబోధకుల సంధి సూచనల నారాజు చెవి కెక్కలేదు. అవియెల్ల బధిరుని ముందు శంఖమూచినట్లు నిష్ఫలములై పోయినవి. సుయోధనుడు శోలాందోళిత హృదయముతో రాధేయునివంక దృష్టి సారించినాడు. కర్ణుని కనుబొమలు ముడివడుట గమనించినాడు. సభను వీక్షించి మీసము దువ్వినాడు.

దుర్యోధనుని ముఖలక్షణములు కనుంగొని యుపేంద్రుడు మరల నేమియో నుడువ నుపక్రమించెను.

“రారాజా! సోదరులలో విరోధములు వినాశహేతువులు. మీలో మీ కైకమత్యము గలదేని త్రిలోకములు కలిసివచ్చినను మిమ్ము తేరిమాడజాలవు. మాత్సర్యమునకు నీ హృదయమున స్థానము నీయకుము. వీరమ్మన్యుల కల్లనొల్లి మాటలు నమ్మి కయ్యమునకు కాలుదువ్వకుము. పచ్చని పంటచేలతో కళకళలాడు భారతభూమిలో రక్తప్రవాహములు పొంగింపకుము. ప్రశాంతమైన దేశమున భీభత్సవాతావరణము నెలకొల్పకుము. మీ వివాదముల కోసమై యెందఱు విగతజీవులగుదురో ఎందఱు హతభాగ్యులగుదురో ఎందఱు శోకవ్యాకులితులగుదురో ఎందఱు తత్కారకుడవగు నిన్ను దుష్కృత్తి పోయుదురో నీవే తలపోయుము. అన్నింటికన్న పండుముదుసలులైన పితామహాదులను పాలికలనులో హతము సేయకుము. మున్ను

నీవొనర్చిన మరాగతములెల్ల విస్మరించి పాండవులు జగద్రక్షణార్థము నన్ను నీ కడకు రాయబారిగా నంపినారు.

“కౌరవేశ్వరా! ధర్మజుఁడు సౌజన్యధన్యుఁడు. అతని యాత్మబలమును మీ పశుబల మతిక్రమింపఁ జాలదు. యుద్ధిష్ఠిరుఁ డాగ్రహించి యాహవమధ్యమున నిల్చెనా కణ్ణాదులను కోటిమందినైనను గోటమీటంగలఁడు. అవార్యశౌర్యధుద్యుండగు గాండీవి దేవదత్తము నొత్తుచు నీమూఁకల పైఁబడి చించి చెండాడునపుడు నీకు దిక్తై నిల్చువారెవ్వరును లేరు.

“దుర్యోధనా! ప్రతిజ్ఞానిర్వహణ ధౌరేయుండును, ప్రతాప దీపితుఁడును నగు సమీరకుమారుండు నీ తమ్ముని తొమ్ముఁ జీల్చి రక్తమును ద్రాగునప్పుడును, నీ తొడలు విఱుగఁగొట్టి రణభూమిలోఁ బడఁద్రోయునప్పుడును నీతో రాయబారము జరుగఁబోదు.

“సుయోధనా! బంధుక్షయంబునకు జంకియైన పాండవుల యర్ధరాజ్యము వారి కర్పింపుము.” అని యచ్యుతుఁడు ప్రత్యుత్తరమునకై ప్రతీక్షించుచుండెను.

రారాజు కనులనుండి యగ్నికణములు రాలుచున్నటు లుండెను. ఒకపరి పాండవమిత్రుండగు మాధవుని జూచి నాఁడు. మఱియొకపరి తన ప్రియమిత్రుండగు రాధేయుని గాంచినాఁడు. ఈ చూపులో ‘మిత్రుండేలకో మిన్నకున్నాడే, అను భావము ద్యోతక మగుచుండెను.

అంతట కష్టండు లేచి “పాండవదూతా! రాయభారమునకై నీవంటి వ్యర్థభాషణుని పంపుటలోనే పాండవుల యుచితజ్ఞత తేటతెల్లమైనది.

“ధర్మవిదురులారా! సభాసదులారా! రాజ్యాధికారము జ్యేష్ఠవంశములోనిదే కాని కనిష్ఠవంశములోనిది కాదని మీ రెఱుంగుదురు. ఇంతవఱకు ప్రపంచమున నాయాచారమే పాటింపఁబడుచున్నదిగదా? సామ్రాజ్యమును చీల్చి యిమ్మనుట యవివేకముకాదా? ఆ మాటలో న్యాయము కలదా? ఒక రాజ్యమును నిరువురు రాజులు పాలించుట యపూర్వ విదితము. నేటిదనుక నెవ్వరును రాజ్యమున భాగము పంచుకొనలేదు. ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము తొలంగిపోయేనేని రాజ్యము బలహీనము కాదా? నేటి యంతఃకలహములు నివారించుట కట్లు చేసితిమేని నాడు మాత్ర మంతఃకలహము లేల రాకుండును? అదిగాక పాండు రాజు కొంతకాలము రాజ్యమునేలఁ గావున నాతని సుతులకు పాలిమ్మందురా? అట్టైనను ధర్మజాదులు పాండుపుత్రులు కారు. వారు యమానిలేంద్రాశ్వీనుల నందనులు. వారికి రాజ్య మిమ్మనుట మీ పక్షపాత ప్రదర్శనమునకు ప్రత్యక్ష నిదర్శనము.

“లేదా! పాండవాగ్రజునకు యావరాజ్యాభిషేకము జరిగినది కాన రాజ్యముపై హక్కు కలదందురా! వారు దుర్వ్యసనపరులై వేడుకగా జూదమాడి తమ సర్వస్వము

నాఁడే యోడిపోయినాడు. పాండవులు నిజముగా నభిమాన
ధనులైన నాఁడాంబికేయుఁడు శీతయైన ద్రౌపదికి భిక్షగా
నిచ్చిన యర్ధరాజ్యమున కాశీంతురా! ప్రగల్భోక్తులు కట్టి
పెట్టి యభిమానహీనులై రాజ్యము నిమ్మని ప్రార్థించిన మా
ప్రభువు దానము సేయఁగలఁడు. శత్రుయపుత్రులు నిక్క
మగు పౌరుషము గలవారేని సంగరరంగమున వీరాధివీరులై
విజృంభించి శాత్రువులనొంచి రాజ్యము సంపాదించుట
యుక్తము. అంతేకాని తమకు లేని యధికారమును సృష్టించు
కొనుట మంచిపని కాదు.

“గదలు గాండీవములు చూపి బెదరించిన నదరిపోవు
పిఱికిపంద లెవ్వరు నిచ్చటలేరు. ప్రతాపమును ప్రస్తు
తించుకొనుటకన్న రణప్రాంగణమున ప్రకటించుటలోనే
శూరవరుల ప్రత్యేకత భాసించుచున్నది.

“నందనందనా! మరణము గాంతు రన్న మాత్ర
మున మహారథుల మనస్సులు చెదరుననుకొంటివా? ‘దేహ
మనిత్యము—పుట్టిన ప్రతిప్రాణియును గిట్టక తప్పదు.’ అని
యెవ్వరెఱుంగరు! ప్రభుభక్తిపరాయణులై వీరమరణము
నందుట యోధులకు బాధాకరము కాదు. అదియును గాక
జయాపజయములు వైవాధీనములు. బ్రతికి సౌభాగ్య
మనుభవించుటో, చచ్చి వీరస్వర్గ మందుటో కాని పిఱికి
పందలవలె పాండవులకు భయపడి కౌరవులు రాజ్యమిత్తురా!
అసంభవము. అట్లెన్నటికిని జరుగరాదు.” అని తన యిష్ట

మును సృష్టికరించెను.

రాధేయుని యుచిత ప్రసంగమునకు రారాజు ప్రహృష్ట మనస్కుడైనాడు. కర్ణునితో కరచాలనము గావించినాడు. సుయోధనుని వదనమును గని కర్ణుడు లోకభద్రప్రదంబగు శ్రీకృష్ణరాయబారము విఫలము చేసినాడని యెఱింగి వృద్ధ తపస్వి జాబాలి మండిపడుచు “సూతపుత్రా! నీవే కారవ పాండవ కలహమునకు కారకుడవు. భారతనాటకమునకు సూత్రధారుడవు. వివిధధర్మ విశారదులగు పితామహులు ధర్మమని యెంచిన దానికి నూతనసిద్ధాంతములు ప్రతిపాదించి రాయ బారమును రాలపాలు సేయ నెంచితివి. నీ భుజబలమును నమ్ముకొని సుయోధనుడు యుద్ధమును కోరుకొననున్నాడు. నీవు నిస్తేజుండవైనగాని మహారాజు తన మతము మార్చు కొనడు. ధూర్తుడా! నీకు సహస్రాక్షుండిచ్చిన శక్తితో గవ్వడి శిరంబు ఖండింప నెంచితివి కాబోలు! అయ్యది యతనింగాక మఱొక్కయోధు నుక్కడగించుగాక! పురు హూతనుతుండు ఖాండవము దహించునప్పుడు పాతినచ్చి నీ పంచజేరిన నాగమును నమ్ముకొన్నావు కాబోలు! అది వ్యర్థమైపోవుగాక! నీదుర్లయమున కివే ఫలితములు.” అని కర్ణుని శపించెను.

పాపము! దుర్యోధనుడు కర్ణునికి ప్రాప్తించిన యకా రణ శాపవచనముల విని యదిరిపడినాడు. కర్ణుడేమాత్ర మును చలింపలేదు. కాని యతని మోమున నొక్కింత

విషాదరేఖ పొడకట్టకపోలేదు. అతఁడు మిత్రునికి ధైర్యముఁ జెప్పనెంచి “రారాజా! నిష్కారణముగా పాండవ పక్ష పాతియై న్యాయము చెలిపిన నిరపరాధిపై నలిగి యీ బడదారి పలికిన పలుకులు పాటిసేయవలదు. నీ వక్తవ్యాంశములు విశదీకరించుకొను” మనెను.

సభాసదు లెల్లదను కుతూహలముతో రారాజువంక చూచిరి. సుయోధనుఁడు నిజాసనమునుండి లేచి “యదు నందనా! మీవారి సందేశములును, మావారి యుద్దేశములును గ్రహించితిమి. సమాధానపురస్కరములగు కర్ణుని పలుకు లాకర్ణించితివి గాదా! అర్ధరాజ్యమో, అయి దూళులో యిమ్మనియు లేదా సంగరమునకు సిద్ధము గమ్మనియు శత్రువులు కబురంపినాడుగదా! నేను వారి కైదూళ్లిచ్చుట కంగీకృతుఁడ నైతినేని యుద్ధమునకు జంకి నట్లే కదా! సకల ధరానాయక మణిమకుట రంజిత చరణుండనైన నాకు నీ రాయబార మవమానకరము. కౌరవులో కాక పాండవులో యెవరో యొకరు భారతదేశ సామ్రాజ్యమును పాలింపవలయును. అంతేకాని చేతి మీఁదుగా వాడి సూదిమొన మోపినంత వసుధయు నేను వారి కొసంగను. మీవారిచే నూడిగమే చేయించెదవో, యూళు లేలించెదవో యింక యోచించుకొనుము.” అని తన నిశ్చయం బెఱింగించి కర్ణ శకుని దుశ్శాసనాదులతో సభవిడిచి వెడలిపోయెను.

శ్రీకృష్ణుడు వ్యర్థప్రయత్నమైనాడు. కొంచెం పాదనయ్యిద్ద మనివార్యమని కురువృద్ధులు గుర్తించిచారు.

ద్వాదశ ప్రకరణము

సంధ్యాసమయము. భాగిరథీతీరముననున్న యొక యిసుకతిన్నెపై గూర్చుండి శ్రీకృష్ణుడు రాధేయుని రాక కేసురుచూచుచుండెను. అంతలోఁ గర్ణుడు మిందల స్వంద వాసీనుడై యతరయమున నచ్చటికి వచ్చెను. వాసుదేవుడు జరహానవదనముతో నాతని కదులేగి న్నాగలే మిచ్చి తోడిపెచ్చెను. మలయమారుతము మందమందముగా వీచుచుండెను. గంగాతరంగములు పొంగి పొరులుచుండెను. కృష్ణ రాధేయు లిరువురు తెల్లని యిసుకతిన్నెలపై గూర్చుండిరి.

“యదునందనా! నన్నిచ్చటి కేకాంతముగా రమ్మనుట కేమి కారణమో యెఱింగింతువా?” అని కర్ణుడు శ్రీకృష్ణు నడిగెను. మాధవుడు రాధేయుని వీపుదట్టి “అంగ రాజా! నేడు నీ జీవితరహస్యము తెలుపనెంచి పిలిపించినాడను. నీవు క్షత్రియ పుత్రుడవు గాని సూతపుత్రుడవు కావు. కుంతికొడుకువుగాని రాధాత్మజుడవు కావు. ధర్మజులు నీ యనుజులు.” అనునంతలో నాకాశవాణి ‘సత్యము. సత్యము. సత్య’ మని పలికెను. కర్ణుడు ప్రభుల్లవదనుడై “బావా! ఆ విషయ మే నెఱుంగుదును. నేడు నీవు క్రొత్తగా చెప్పవలసిన దేమియు లేదు.” అని పత్కెను.

“కర్ణా! నిన్నేకాంతముగా కలిసికొనుటలో నా
యాంతర్యమిది. కానీనునకు జననిని పరిణయ మాడినవాడే
జనకుడు. కనుక నీవు పాండవుడవు. న్యాయపథావలంబు
లగు నీ తమ్ములలో నిన్ను జేర్చుటయే నా యుద్దేశ్యము.
దుష్టుడగు దుర్యోధనుడు నీ సహజన్ములను మితలేని
వెతిలు పెట్టుట నీ వెఱుంగనిది కాదు. భారత సమరము
దాపరించుచున్నది. నీ తండ్రిపాత్రీయని నీచులు స్వార్థ
పిశాచులు నగు గాంధారేయులను పరిత్యజించి పాండవుల
కండయైతివా బవరమే జరుగదు. ఈ క్షౌతలంబెల్ల సుభిక్షం
బగు. జగద్రక్షణము జరుగును. నా పలుకులు పాటించుము.
నీ రాకను బంధువర్గ మందఱిచేత నొప్పించెదను. నీ జనని
చేతను భానునిచేతను నీవు కాంతేయుడవని నిరూపింపఁ
జేయుదును. ప్రజ లెల్లరవలనను నిన్ను మెప్పించెదను.
అఖిల భారత భూనేతవై నిఖిలరాజ్యమును నిస్తులవైభవమున
నేలుకొనుము. మహాసమ్రాట్టువైన నిన్ను ధర్మరాజు వ్యజ
నము ధరించి కొలువఁగలడు. భీమసేనుడు దివ్యచ్చత్రముఁ
బట్టఁగలడు. సర్వసేనాధిపతియై యర్జునుడు నీ యాజ్ఞాను
వర్తి కాఁగలడు. కవలు నీకు బాసటయై నిలువఁగలరు.
మేమును నీ ప్రజలును నీకు జయము వలికెదము.

“బావా! ఏ రమణిని పరిణయమాడుటకు మున్ను
ప్రయత్నించితివో, ఏ సుందరికై రారా జింతలు చెసెనో
యా శుభాంగి యీ లలనామణి నిన్నొకవ భర్తగా స్వీక

రింపఁగలదు.” అని మురారి యేమియో చెప్పఁబోవు నంతలోఁ గడ్డఁడు చటాలున లేచి,

“గోపాలా! ఇక చాలును. కడ్డఁ డంతి కామాం ధుఁడు కాఁడు. దురాశాపరుఁడు కాఁడు. ఆరాజ్య మేరికఁ గావలయును? ఆ సౌఖ్యములకు సౌభాగ్యములకు నాశించి విశ్వాసద్రోహము సేయుమందువా! బుద్ధుడప్రాచుము లైన యైహిక సౌఖ్యములకై కృతఘ్నుఁడను కమ్మందువా? నన్ను త్రిజగతీ సామ్రాజ్య పట్టభద్రుని జేసినను విద్యుల్లత లగు విభవములకు ‘దాసోహ’ మనఁబోను. నాకు రాజ్యము లేవలయునను కోరికలు తీఱినవి. నేఁడు రాజ్యలోభమునకు తలనొగ్గు నవసరము లేదు.

నేను కాంతేయుఁడనే కావచ్చును. పాండవాగ్ర జుండనై యుండవచ్చును. అయినను ప్రపంచము దృష్టిలో నేను రాధేయుఁడను; సూతపుత్రుఁడను. నందనందనా! ఒక పరి సూతపుత్రుఁడనైన నేను తిరిగి క్షత్రియకుమారుఁడ నగు దునా? అసంభవము. సర్వజనులకు సహజకాంక్షలైన పరిణయమును పుత్రోత్సవాదులును జరిగిపోయినవి. నేఁడు పరకాంతపై గాంక్షగలిగి పతితుఁడను కమ్మందువా!

“బావా! నా జననిపై యనుజలపై నా కాదరబుద్ధి యున్నది. అంతమాత్రమున సభానంతరమున నా యాస్మి శౌరవమును కాపాడి నన్ను భూనాయకుని గావించి యిన్ని నాళ్ళు నన్నే నమ్ముకొని తమ్ములకన్న మిన్నగా మన్నించి

న న్నింతవానిని జేసిన నా ప్రాణమిత్రుని నా సార్వభౌముని నా స్వామిని నట్టేట మంచి వైరులలో చేరితినేని నా విశ్వాస ఘాతుక త్వమునకు ప్రాయశ్చిత్తముండునా? ఎవని దయవలన సకలసుఖము లనుభవించితినో, యెవని కరుణచే దానకర్ణుడనని పేరుగాంచితినో, యెవని ప్రోత్సాహమున జైత్రయాత్ర గావించి విశ్వవిజయుడ నైతినో యీ రారాజు ఋణము తీర్చుకొనవలదా? అతని యుప్పుపులుసుతోఁ బెరిగిన యీ శరీరము నతనికై యర్పింపవలదా?

“వాసుదేవా! నూతుని చేతికి దొరకితినే! నూతాంగన కడ పాలు ద్రావితినే! నూత సుదతిని పెండ్లాడి యామె యందు నుతులఁ గాంచితినే! అట్టి నేను నేడు రాజపుత్రుడనని చెప్పుకొనిన నా బ్రతుకు నవ్వలపాలుకాదా! అట్లనుటకు నా మనస్సు సమ్మతించునా! కృష్ణా! అర్జునుని నిల్వరింతునని నా చక్రవర్తికి బాస చేసితినే! పాథుని ప్రతిద్వంద్వినని పేరందితినే! మఱి నేడు సమరము దాపరించు సమయమున ‘పాండవులు నా తమ్ములు; నేను కౌంతేయుడను’ అని చెప్పుకొనుచు వారిలోఁ జేరితినేని కర్ణుడ డర్జునునకు భయపడి యీ పన్నాగముఁ బన్నెనని ప్రపంచ మెలుఁగెత్తి పల్కదా? అంతకన్న యవమానము మఱొండు గలదా?

“బావా! ఆ యపకీర్తి నాకేగాదు. గాంధీవికీమాత్రము రాదా? కర్ణునికి జంకి ‘అన్న’ యని కట్టుకథలు కల్పించి తమలోఁ గల్గుకొన్న పిఱికిపండయను ప్రచారము పుట్టదా?

“దుర్యోధనుడు నా ప్రభువు. నా ప్రభువుననుసరించుటయే నా విధ్యుక్త ధర్మము. నన్ను కర్మవీరునిగా నిర్ముఖ్య స్వామిద్రోహము నేయుమని యింకొకమాటు ప్రబోధింపవలదని వేడుచున్నాను.” అని పలికి మిన్నకుండెను.

కృష్ణుడు చిఱునగవుతో “కర్ణా! నీ స్వామిభక్తి యద్వితీయము. కాని ఒక్కమాట - నీ ప్రభువుతో సమై నిరపరాధుల దండింతువా? అధర్మమును సమర్థింతువా? కన్నతల్లిని గాసిపెట్టెదవా? తోడిసోదరులఁ ద్రోసివుత్తువా? రాజ్యశ్రీని చిన్నపుత్తువా? బావా! పిచ్చి పిచ్చి ప్రశంసలకు లోనై కచ్చెగట్టకుము. భగవానుడు న్యాయపక్షపాతియని నమ్మెదవుగదా! ఆ భగవంతుఁ డెవ్వరికి బాసటయై యున్నాఁడో తెలియునుగదా! జయశ్రీ యెవ్వరిని నరింపఁగలదో యిప్పుడైన నెఱింగితివా? ధర్మజుని జేరుట కింత దైన్యమందెద వేలనయ్యా! అందఱి మెప్పు లందుట కింత యాలోచన మేలనయ్యా! ఇంక మరుమాటాడకుము. పోవుదము రమ్ము.” అని తిరిగి తనఘోరణిలో తా ననియెను.

కర్ణుడు తీక్ష్ణస్వరముతో “బావా! నా రారాజు నన్ను శాసించున దాచరించుటయే నా విధియని మరల నొకమాట అనుచున్నాను. ధర్మాధర్మముల కాలఁజే బాధ్యుఁడగునేమో? నా సుయోధనుని యాజ్ఞముందు నా ప్రాణమును తృణప్రాయమే. పలు పలుకులేల? అఘటనఘటనాసమర్థుండవును. సర్వలోకనాయకుండవును నగు భగవానుఁడవు

నీవు. నీ యనుగ్రహము వారియం దున్నదని యెఱుంగుదును. కాని యపజయమునకు జంకి మిత్రద్రోహి నగుటకు నాయంతరంగ మంగీకరింపదు. రాను. ముమ్మాటికి రాను. ఇది నా కృతనిశ్చయము. నన్నింక బాధింపకుము. నా యీ జన్మరహస్యము పాండవుల కెఱింగింపకుము. నా కనుజ్ఞ నొసంగుము. పోయి వచ్చెదను.” అని శ్రీకృష్ణుని యనుమతి గొని నిజగృహోన్ముఖుం డయ్యెను.

త్రయోదశ ప్రకరణము

ఇదేమి! ఈ మత్తగజ తండములేమి! ఈ జవనాశ్వ బృందములేమి! ఈ వివిధాయుధాగారము లేమి! ఈ సేనావాహినులేమి! ఈ సింహనాదము లేమి! ఈ కల్లోలమేమి!

ఓహో! ఇది కురుక్షేత్ర మహాసంగ్రామభూమి కాబోలు! వీరు కౌరవవీరులా! దుర్యోధనుని సేనాముఖమున నిల్చుండిన యాయతివృద్ధుడగు వీరమూర్తి శాంత నవుడు కాబోలు! ఇతడు కులూచాద్యుడు కుంభసంభవుడుగదా! వీరు సుయోధనునికి సాయము సేయవచ్చిన గాంధార, కాశ్మీర, బాహ్లిక, సౌవీర, కాంభోజ, బర్బర, విదర్భ, కుంతల, కిరాత, చేది, ఘూర్జరాది వివిధ దేశాధిశ్వరులు. అరుగో దుశ్శాసనాదులు. వారిమధ్య రారాజు. పదునొకం డక్షోహిణులు గల ప్రభువర్యుని మోమున విన్నదనము కన్పించుచున్నదే! కారణము? ఓహో! తన్నర్థ

రథులలోఁ జేర్చిన కౌరవసేనాధిపతి గాంగేయునిపైఁ గినిసి కట్టఁడు సంగరరంగమునకు రాలేదనియా!

అది పాండవ స్కంధావారమా! తరుణుండగు నా కూరాగ్రేసరుఁడు పాండవసేనాపతి శృష్టద్యుమ్నుఁడే! అతఁడు గంభీరమూర్తి భీమసేనుఁడు. వీరు ధర్మజుని పక్షమున వచ్చిన మగధ, మాళవ, నేపాళ, వారణాసి, సారాస్థ్రాది దేశాధి నాయకులా! అతఁడు ద్రుపదమహారాజువలె నున్నాడే! ఇతఁడు విరాటుఁడై యుండనోపు! వారే శృష్టాజ్ఞనులు. వీరి సైన్య పరిమాణ మే డక్షాహిణులా! సరే! ఇంతకు ధర్మరాజేడి? అదిగో యా ప్రక్క నేకాంత ముగా సేమియో యోచించుచున్నాఁడు.

ఇరుపక్షములవారును రణశంఖములు పూరించిరి. యుద్ధభేదలు మ్రోగించిరి. భయంకర సంకుల భారత సమరము ప్రారంభమైనది. వీరావేశులగు యుద్ధభటుల హుంకారములతో జయఘోషలతో ధరిత్రి దద్దరిల్లి పోవు చున్నది.

అమ్మో! ఈ భీభత్సమేమి? ఎటు చూచిన మొండెములే! నలుకఁబడిన కాలుసేతులే! ఎగురఁగొట్టఁబడిన శిరములే! చూర్ణములైన రథరథాంగములే! భూమిపై విటుచు కొని పడిన వేదండములే! ఎల్లెడల పీనుఁగు పెంటలే!

భారతయుద్ధ మారంభమై పదిదినము లైనది. పాండవ సైన్యము సగభాగము రణభూమికి బలియై పోయినది. నాఁడు

పాండవ పక్షపాతియగు భీష్ముడు స్వీయ మరణ మర్థము శాస్త్రపుట కెఱింగించెను. తదనుసారముగా శ్వేతవాహనుఁ డగు నర్జునుఁడు శిఖింసిని ముందుంచుకొని ధనుస్సు త్యజించిన పితౄమహుని బాడి నారాచములతో విజితుని గావించెను.

జనంతరము కౌరవ సైన్యమునకు ద్రోణాచార్యుఁడు నాయకుఁ డయ్యెను. అమ్మహమహుఁ డప్రతిహత పరాక్ర మముతో న్నాలు దినములు ఘోరముగాఁ బోరునల్పెను. కడ కతి కనోరవార్త యమాత్మజుని నోటినుండి వెడలుగనే యతఁ డస్త్రసన్యాసము కావించెను. ఆ యదనున ద్రోణుని బంపుటకై జన్మించిన ధృష్టద్యుమ్నుఁడు తన కర్తవ్యమును నెఱవేర్చుకొనెను.

మహాభారత సంగ్రామములో పదునైదవ దినము. నాఁడు కౌరవసేనాసమూహము నూతనోత్సాహయుతమై యుండెను. నేడు కౌరవసేనాపతి మహారథి కర్ణుఁడు కాఁబోలు!

ఆకసమున నేదియో కలకలము బయలుదేరినదే! సురగదుశోరగ గంధర్వ కిన్నర కింపురుష విద్యాధర బృంద ములు కణ్ణాజ్ఞుల మహాసంగరముఁ దిలకింప వచ్చినవి.

ఇడుగోదిగ్విజయయాత్ర చేసిన దిట్ట. అతిరథప్రవరుఁ డగు నాదిత్యనందనుఁడు తన రథము నటు పోనిమ్మని సారథి కాజ్ఞాపించినాడు. ఇంత కిక్కడ కవ్వడి లేడు. అతఁడు దూరమున మ రే యోధునితోనో తలపడి యుండవచ్చును!

కర్ణుఁ డాకృతి ధరించిన వీరరసము వలె ప్రచంఢ మాత్రాండ తేజుంపై స్వైరివిహారము నల్పుచున్నాఁడు. ఆ మహారథి భిక్షమున కెదురులేదు. అతని యనర్గళ మాన్యజ్ఞా సారమున కాటంకములేదు. నాటితో యుద్ధ మంతమగునట్లు తోచినది. పాండవసేనలలో హాహాకారములు చెలరేగినవి.

కర్ణుని యప్రతిమాన ప్రతాపమునకు వెఱగండి చెల్లా చెదరగు సైనికులఁ బురికొల్పుచు భర్తృజన్మ నకుల సహదేవులతనిని మార్కొనిరి. మహారథి వారల నెల్లర నేకకాలమున నోడించి పరిహాస వచనములతో పరాభవించి తల్లికి తానిచ్చిన వరము గుర్తుకుఁ దెచ్చుకొని విడిచిపుచ్చెను. సూతసుతుని చేతిలో తనసోదరు లవమానమందుట విని సస్యసాచి యటు బయలుదేలుచున్నాఁడు. అదిగో! ప్లవంగ పతాకము! అడుగో! శ్వేతాశ్వముల నదలించుచు ముందున్న ముకుందుఁడు! గాండివి కర్ణుని దాపునకు వచ్చుచున్నాఁడు. కర్ణార్జునుల పోరుగాంచుటకై యిరుపక్షముల వారును యుద్ధము చాలించినారు.

అయ్యో! వారి కాశాభంగ మైనదే! అదేమి! కిరీటి రథము వెనుదిరిగి పోవుచున్నది. అర్జునుఁడు తన సారథితో నేమియో యనుచున్నాఁడు.

“బావా! కర్ణుఁడు ప్రళయకాల కాలునింబోలి విజృంభించుచున్నాఁడు. నేఁ డితనిముందు ముల్లోకము లొక్కటై వచ్చినను నిలువజాలవు. నేటికి బ్రతికి బయటఁ

బడిన రేపు బలాబలములు చూపుకొనవచ్చును. రథము శిబిరమునకుఁ బోనిమ్ము.”

“సార్థా! సారిపోకుము. వీరధర్మ మతిక్రమింపకుము.” అని మహారథి కర్ణుఁ డనుచున్నాఁడు. ఆ మాటలలో తన సహోదరుఁ డింత పిఱికిపందయా యను నావేదన ప్రకటిత మగుచుండెను.

అది పకునాటవరోజు. నాఁడు నకులసహాదేవుల మేన మామయగు శల్యుఁడు రాధేయుని రథసారథి యయ్యెను. శల్యుఁడు పాండవపక్షపాతి. నాటితో యుద్ధము నంతముఁ జేయవలయునని కర్ణుఁడు తొందరపడుచుండెను. క్రిందటి దినమున కర్ణునిచే పరాభూతుఁడైన ధర్మరాజుచే పోటు మాట లనిపించుకొనిన యర్జునుఁడు మహాద్రేకముతో తన సర్వశక్తులు సమీకరించుకొని సమరము సేయవచ్చెను.

ఇట కర్ణ శల్యు లేమియో సంభాషించుకొను చున్నాడు.

“సారథీ! మద్రేశ్వరా! రథ మర్జునుని కడకుఁ బోనిమ్ము.”

“అమ్మో విజయుని కడకే! కర్ణా! నీకు మతిపోయి నదా? అగ్నిలో శలభము దూకినట్లు సవ్యసాచికడకు నీవేల నయ్యా! ఈ యనామక భటులతోఁ బోరినఁ జాలును! కోరికోరి మృత్యుదేవత విషదంష్ట్రలలోఁ బడవేల!

“శల్యా! సారథి ధర్మమును విస్మరించి నిరుత్సాహ

వాక్యము లాడుచున్నావు!”

“కానిచో సూతపుత్రా! నీకును వాసవి సుతునకును బోరాటమా!”

“కలుషాత్ముడా! ఈ నిర్వీర్యచనము లేమిటి? ముందు రథము పాథునికడకుఁ ద్రోలుము.”

“ఇడుగోనయ్యా! ఘటోత్కచుడు! ఇతనిని గెల్చినఁ జాలును. అర్జునుని గెల్చినంత బలవంతుఁడవే!”

అంతలోనే హైడింబుఁడు మాయాసమర మారంభించినాఁడు. రంగమునెల్ల తమోమయముఁ జేసినాఁడు. గగనమునుండి రక్తవర్షము కురిపించుచున్నాఁడు. కౌరవసేన పలుచఁబడుచున్నది. కొలఁది నిమేషములలో కొన్నియక్షేహిణులు కూలిపోయినవి. “రారాజా! రక్షింపుము. కర్ణా! కాపుము.” అను నార్తనాదములతో కౌరవసేన నలుదిశలకుఁ బాటుచున్నది.

దుర్యోధనుఁడు కర్ణునికడకు వచ్చి మంత్రాలోచనము గావింపుచున్నాఁడు. “సమయ మతిక్రమించు చున్నది. కర్ణా! నేటితో మన యాశాసాధములు నేలమట్టము లగునట్లున్నది. దేవేంద్రుఁ డిచ్చిన యమోఘశక్తి భీమపుత్రునిపై సత్వరము ప్రయోగింపుము.” అని రారా జనెను.

“ఇది పాథునికోస మెంత కాలమునుండియో దాచి యుంచితినే!” అని కర్ణుఁడు తన యభిప్రాయ మెఱింగించెను.

“నేడు బ్రతికియున్నాగదా! యద్భుతుని బరి మార్చుట! అవశ్యము కానిమ్ము.” అని రారాజు పలికెను.

అమోఘశక్తి రాక్షససంహారముతో తృప్తిపడినది.

ఇంతలో పుత్రమరణశోకసంతప్త మానసుడగు భీమ సేనుడు మండిపడుచు కర్ణు నెదుర్కొనినాడు.

శల్యుడు “కర్ణా! తప్పకొని పోవుదము రమ్మ. ఇతని కొమరుని జంపుటకే యమోఘశక్తి నుపయోగించి తివే! ఇక నీతనికొఱకు నీ జీవశక్తి నర్పింపవలసినదేగా!” అని పలికెను.

మహారథికి ననోత్తేజకరములు భావోద్వేగదాయకములు నగు సంభాషణలు సాగింపవలసిన సారథి యిట్టి విపరీతవాక్యము లాడుచుండ రథి రణ మెట్లు సేయఁగలఁడు?

పాపము! వీరాధివీరుడగు రాధేయుడు విజృంభించుటకు వీలుకాలేదు. పాండవులను కనుఁగొనునప్పుడెల్ల “వీరు నా తమ్ములే గదా” యను ప్రేమభావ ముదయించెడిది. కాని యది స్వధర్మనిర్వహణమున కడ్డురాలేదు.

అదుగో! మహారథి కర్ణుని పురందరనందనుడు ప్రతిఘటించుచున్నాడు. ఎన్నిదినములనుండియో పూజించుచు దాచియుంచిన నాగాస్త్రము నద్భుతుని కంఠమునకు కర్ణుడు గుఱివెట్టినాడు.

“గొప్ప ధనుష్కళాపండితుడవేనయ్యా! లక్ష్యము కుదరలేదు. మఱికొంచెము పైకి గుఱివెట్టుము.” అని

శల్యుడు ప్రబోధించి కర్ణునిచే నట్లు చేయించినాడు.

నూర్యనుతుడు మహారాగాస్త్ర ప్రయోగము గావించినాడు. అది గాంధీవి మస్తకమును ఖండించునా!

దౌరా! ఏమి చాతుర్యము! ఏమి సమయస్ఫూర్తి! శ్రీకృష్ణభగవానుడు రథమును కాలి బొటనవ్రేలితో నాలు గంగుళములు భూమిలోని కదిమినాడు. నాగాస్త్ర మడ్జనుని కిరీటమును దూసికొని పోయినది.

అది వ్యర్థమై సంతలే కర్ణునికి పట్టరాని యాగ్రహము కలిగినది.

“శల్య! రథ మింక కొంచెము ముందునకుఁ ద్రోలుము. పాథునితో ద్వంద్వయుద్ధము జేయును.” అని పలికెను.

“రాధేయా! అది నీతరముగాదు. ఫల్గుణుడు ఫాలాక్షుని నిల్వరించిన మేటి. అతనికి నీవు నాటియా!” అని శల్యుఁ డనెను.

“సారథీ! నీ వ్యర్థప్రసంగమాపి మాయాజ్ఞ నిర్వృత్తి పుము.” అని కర్ణుఁ డతనిని మందలించెను.

భాస్కరాత్మజుడు భీషణమూర్తియై నిప్పులు గ్రక్కుచుండెను. నిజప్రతాపాతిశయమున దుర్నిరీక్ష్యుడైన సీరజమిత్రునివలె నున్న కర్ణునిగని పార్థుఁ డొక్కింత భయపడెను.

కర్ణార్జునుల సమరము దివ్యులకు కన్నుల పండువుగా

నుండెను, ఆ గ్నేయాస్త్రమునకు వాదణాస్త్రమును, నాగాస్త్రమునకు గాదాస్త్రమును, ప్రభంజనాస్త్రమునకు బ్రహ్మాస్త్రమును నితైఃసంగున నా వీర శేఖరులు ప్రయోగించుకొనుచుండిరి.

అంతలో కర్ణుని రథచక్రములు భూగర్భములో క్రుంగి పోయినవి. కర్ణుడు రథము దిగెను. అస్త్రమంత్రములు స్ఫురించుట లేదు. భూసుర గురుశాప ప్రభావము కాఁబోలునని యతఁ డనుకొనెను.

“అర్జునా! ముహూర్త మాత్రము శరప్రయోగ మాపుము. నా రథచక్రము లెత్తుకొని వెండియు భండన మాచరింతును. రథి భూమిస్థునితో బవరము సేయుట పాడిగాదుగదా.” అని పలికి రాధేయుఁడు నిజభుజాగ్రమున రథచక్రము లెత్తఁ బ్రయత్నించెను. గిరిగహ్వరాల్లవ నగర ద్వీపసహితమగు ధరణీతలంబెల్ల నాలు గంగుళములు పైకి లేచినది. కాని కర్ణుని రథచక్రములు మాత్రము పెల్లగిల లేదు. కర్ణుడు నిస్పృహుఁడై “శల్యా! రథముపై నున్న గదాదండ మిమ్ము.” అని సారథి నడిగెను.

“కర్ణా! ఆ మాట పెద్దగా ననకుము. భీమసేనుఁడు వినెనా నిన్నింక బ్రతుకనీయుఁడు.” అని శల్యుఁడు మహా రథికి మనశ్శల్యుఁడై పలికెను.

అంతలో నజేయుఁడైన రాధేయుని ఈ యుదనునఁ దప్ప నింక సంహరింపలేవు. వెంటనే యాతనిం జంపుమని

కృష్ణుడు పాథుని హెచ్చరించెను. విజయుడు శరము ప్రయోగించెను. నిరాయుధుడై నిర్భయముడై యున్న కర్ణుడు గాండీవి నిశిత బాణాఘాతమున “హా! రారాజా!” యనుచు నేలపై కొరిగెను.

తనయుని యవస్థ జూడలేక దివాకరుడు పశ్చిమ సముద్రమున మునిగెను.

చతుర్థ ప్రకరణము

అది యర్ధరాత్రి. ప్రపంచమెల్ల సంధికారబంధురమై యుండెను. రణక్షేత్రమున కించుక దూరమునఁగల పాండవ శిబిరములలో చిన్నిదివ్వెలు మినుకు మినుకు మనుచుండెను. పైనికు తెల్లరు నానందపరవశులై మేనులు మఱచి నిదురించుచుండిరి. మహారథులు నాడు తమకు ప్రాప్తించిన ఘన విజయమును దలంచుకొని నూతనోత్సాహులై ముచ్చట లాడుకొనుచుండిరి.

నరనారాయణు లొకచోఁ గూర్చుండి నాటి సమర క్రమమును స్మరణకుఁ దెచ్చుకొనుచుండిరి. గాండీవి ముఖమున గర్వరేఖలు ప్రస్ఫుటించుచుండెను. “బావా! సారథివై సచివుడవై చక్రరక్షకుడవై యెనలేని సహాయముఁ జేసితివి. నీ సహకారమున నేటికి నా ప్రధాన ప్రతిపక్షిని పరాభూతుని గావింపఁగల్గితిని. తొలుతనుండియుఁ గల్గిన గండములు నీ కరుణాప్రభావము చేతనే గదా గడచిపోయి

నవి. ఇక సమరభారము చాలవఱకుఁ దీరినట్లే!” అనుచు కవ్వడి శ్రీకృష్ణుని బ్రస్తుతింపసాగెను. కమలాక్షుఁడు సురేంద్రసూతిని గౌరవదృక్కులతో నవలోకించి “పాథ్కా! కర్ణపర్వము గడ్డచుటలో నీప్రతాపమును నా ప్రతిభయును సమర్థములు కాలేదు. శాపమిచ్చిన జానుదగ్గియు, కవచ కుండలము లపహరించిన వాసవుఁడును, నిరుత్సాహ వచ నములాడి కొంత నిర్వీర్యుని గావించిన శల్యుఁడును, రథ చక్రములు తనలో నైక్యముఁ జేసికొనిన ధర్మదేవియును కారకులే. వారెల్ల నీకు తోడునీడలై యుండి కాపాడినవారే!

“పాపము! కర్ణుఁడు దైవోపహతుఁడు. కానిచో నిరుప మాన శౌర్యభారేయుని రాధేయుని నిర్జించుట సీతరమా! చందనవృక్షమును విషసర్పము చుట్టియుండునట్లు లా మాన్యుని దుర్యోధనుఁడు వలలోపేసికొని యింతచేసినాఁడు. దుస్సాంగత్యము దుర్గతిఁ గూర్చినది.” అని పలికెను. ఈ పలుకు లాలకించుచున్నకొలఁది పాథుని తలపై ననగాయా పిశాచి తాండవము ప్రబలమగుచుండెను. విరోధి ప్రశంసలు విని యుపేక్ష వహించుట విజయుని కెంతయో యవమాన కరముగాఁ దోచినది.

అతఁడు మొగము చిట్టించుటఁగని శ్రీకృష్ణుఁడు “బావా! ఉన్నమాటన్న నీకింత యులుకేలనయ్యా! రాధే యుఁడు నీకు విరోధికావచ్చును. అంతమాత్రమున నాతని సహజసద్గుణ ప్రస్తావన నీకు కర్ణకఠోరముగా నుండుట

భావ్యమా ?” అని మఱికొంత తెచ్చుకొట్టెను.

పాథుని తల తిరిగిపోవుచున్నటు లుండెను. అతఁ డింక సహనము వహింపలేక “బావా! సూతసుతు నొకనిని పురుషులత పుత్రుని ముందు పెద్దఁజేయుచున్నావు. అతఁ డేమి యాఖండలు నోడించి ఖాండవము దహించినాఁడా? త్రిపురవైరి నెదిరించినాఁడా? అమరసేత యర్థాసన మధిష్ఠించినాఁడా? భీష్మాది యతిరథప్రవరుల నొక్కఁడే విజతులం గావించినాఁడా” అని యావేశ స్వరముతో ననియెను.

శ్రీకృష్ణుఁడు పాథుని మాత్సర్య పూరిత వచనము లాలకించి “బావా! దానికేమి! కర్ణుఁడు మాత్రము సామాన్యుఁడా? జరాసంధుని బరాజితుని గావింపలేదా? అఖిల దిగ్విజయయాత్రచేసి కురువిభునిచే వైష్ణవయాగము సేయింప లేదా? అతఁడు పరాక్రమశాలి మాత్రమే కాదు. దేవతా చక్రవర్తిని దిగ్భ్రమనొందించిన దానశీలుఁడు కూడ! అతఁడు భుజబలమందేకాదు—ఆత్మబలమునందుఁ గూడ నసమానుఁడు. వీరత్వమేకాదు ధీరత్వముకూడ నాతనికి భూషణమే! కాని దుర్లంఘమగు విధివైపరీత్యమున నతని కన్నిట నపకారములే జరిగినవి.”

ఇట్లు మాధవుఁడు రాధేయుని నుతించుచున్న కొలది పాండవయధ్యమున కీర్వ్య మొండగుచుండెను. “బావా! ఇక చాలును. ‘కర్ణుఁడు రణశూరుఁడు—దానవీరుఁడు.’ అని

కదా యిప్పు డంటివి. నేటి యుద్ధముతో నాతని శూరత్వము పేరు మాసిపోయినది కదా! నేటితోనే యాతని దానవీర బిరుదము కూడ నాశనము కావలయునులెమ్ము. రణాంగమున కరిగి రాధేయుని వదాన్యతఁ బరీక్షించి వత్తము. రమ్ము. అనుచు బ్రాహ్మణవేషములు ధరించి వాసవసూతి వాసు దేవుని వెంటఁబెట్టుకొని పొలికలని కరిగెను.

ఆ భయంకర కాళరాత్రిలో, నా దారుణ రణక్షేత్రములో, నా భీభత్స వాతావరణములోఁ గ్రిందపడి యింకను ప్రాణములుపోక యున్న కర్ణుఁ డా బ్రాహ్మణద్వయము రాక నల్లంతదూరముననే గమనించినాఁడు. శోచనీయా వస్థలోనున్న కర్ణుని గనునప్పటికి కృష్ణుని కన్నులనుండి రెండు వేడి కన్నీటిబిందువులు జారిపడినవి. అతని నోట మాట వెడలలేదు. అర్జునుఁడు ముందుకువచ్చి “కర్ణా! మేము నిన్ను తుదిసారిగా చూచిపోవచ్చితిమి.” అనియెను. కర్ణుఁడు మందస్వరమున “ఆద్యులారా! మీకు నాపైఁగల యభిమానమునకు చాల సంతోషము.” అని పలికెను.

పార్థునికి తాను వచ్చినపుని తత్క్షణము సానుకూలము చేసికొనవలయునను కాంక్ష మితిమీఱెను. అతఁడు “రాధేయా! నీవు జగ దేక దానవీరాగ్రేసరుఁడ వని పిన్న డాది నిన్నే దే నొకటి యాచింపఁడలంపు కల్గినది. ఇప్పు డందులకే నీకడకు వచ్చితిని. దయయుంచి నాకు స్వర్ణ దానమునేయుము” అని యడిగెను.

కర్ణుల దానములను. “అక్కటా! రణభూమిలోఁ బ్రాణమునకు నేను స్వస్థదానము నెట్లు సేయఁగలను? నా కిదియొక యగ్ని పరీక్ష. కాఁబోలు! కానిప్పు. కర్ణుల దంత్వకాలమునఁకును ‘దానకర్ణుడే’ యనుచును నిలువఁ బెట్టుకొనఁ గలుగునట్లు పరాత్పరుల డనుగ్రహించుఁగాక!” అని స్వగతమునఁ దల పోసి తన నోటియందున్న బంగారు పంటిని దీసి దానముగా నీయ సంకల్పించెను.

వెంటనే తన బిగించిన విడికిటితో దనడపై గట్టిగా గొట్టుకొనెను. బొటబొట ప్రవహించు రక్తముతోఁబాటు యూడిపడిన బంగారుపంటిని చేతనుంచుకొని “ఆర్యా! అదుగో! అట పడియున్న ధనుర్బాణముల నిటుదెమ్ము. రక్తమాంస పంకిలమైన దీనిని నా వింటిదెబ్బకు పొంగివచ్చు పాతాళగంగలో పరిశుభ్రమొనరించి నీకు దానము సేయుదును.” అని పలికెను.

కృష్ణుడు గన్నార్పక నీ సాహసమును గాంచుచుండెను. అర్జునుఁ డందించిన ధనుస్సు నెక్కువెట్టి కర్ణుల జొక బాణమును ప్రయోగించెను. తదాఘాతమున పాతాళగంగ బుస్సుమని పై కుబికిెను. ఆ పవిత్రజలముతో తనపంటిని శుద్ధముచేసి కర్ణుల డర్జునునకు స్వస్థదానము చేసెను. తన యాదార్యమునకు వెలవెలఁ బోవుచున్న వారిరువురు బ్రాహ్మణులు కారనియు కృష్ణార్జును లనియు నతఁడు తెలిసి

కొనెను.

“అద్దనా! పరీక్షార్థము నీవుచేసిన యీ సత్కృత్యము నాకు మహాపకారము చేసినది. నాకీర్తి నిర్వ్యయై సత్కృత్యమై శాశ్వతమై యుండునట్లు చేసినది. వాసుదేవా! ఇది యంతయు నీ యభిప్రాయానుసారమే జరిగియుండవచ్చును. కృతార్థుడను. కృతజ్ఞుడను” అనుచున్న కర్ణుని యాదార్యమును గని యద్దనుండు మఱుమాటాడలేక సిగ్గుపడి యూరకుండెను.

శ్రీకృష్ణుడు “కర్ణా! నీపవిత్రహృదయ స్థైర్యము నీ స్వామిభక్తి నీ ధర్మానురక్తి నీ భుజశక్తి ప్రపంచమున కాదర్శప్రాయములగుఁగాక! ఇంక పోయి వచ్చెదము. మాకు సెలవిమ్ము!” అని యతని సెలవు దీసికొని యాత్మ వంచితుండై యున్న యద్దను నవలోకించి “బావా! ఇప్పటి కైన కర్ణుడు మహాత్ముడని యంగీకరింతువా?” అని యడిగెను. ఆ ప్రశ్నలో తన్నుఁగూర్చిన పరిహాసభావ మేదియో పాథునికి కనిపించినది.

అతఁడు వంచినతల నెత్తలేక “బావా! ఇంక నిట నేను నిలువలేను. పోవుదము రమ్ము.” అని కృష్ణునితోఁ గలసి తమ శిబిరముల వైపునకు మఱలెను.

పంచదశ ప్రకరణము

అప్పుడే తెలతెలవాటుచుండెను. పూర్వాద్రిపై నరుణ కాంతు లలముకొనుచుండెను. అంతలో నొక యింతి యాకృతి దాల్చిన శోక దేవత వలె తూలుచు సోలుచు కర్ణుని దగ్గఱకు వచ్చినది. కర్ణుఁ జామెను గాంచి “అమ్మా! వచ్చితివా? కడసారి నిన్నుఁ గాంచుటకే కాఁబోలు నేనిం కను జీవించి యుంటిని.” అనుచుండఁగ నే “తండ్రి! నిన్నెంత దీనావస్థలోఁ జూడవలసి వచ్చినదోయీ!” అని దగ్గఱ కూర్చుండి కుంతి యాతని తల తన యెడిలో నుంచుకొని యేడువసాగినది.

“నాయనా! నేను చేసిన దుష్కృత్యము నీకెన్ని పాట్లు గూర్చినదోయీ! తండ్రి! నిన్ను నడిగంగలో వదలి పెట్టిననాఁడు నాకు ప్రత్యాశ యుండెడిది. నేటితో నా యాస లడుగంటి పోయినవి. బ్రతికియున్నప్పుడు కన్నబిడ్డని నా పుత్రుఁడని చెప్పుకొననైన నేను నోచుకొనలేదు. కుమారా! నన్ను వదలిపెట్టి పోవుచున్నావా?” అని కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చు మాతృ దేవి నూరడించుచు కర్ణుఁ డిట్లనియె.

“విచారింపకమ్మా! అది నీయపరాధముకాదు. స్త్రీ జాతిని నుక్కు పాదములతో ద్రొక్కు నిరంకుశ సమాజ ప్రభావము. తల్లీ! అది నీహృదయ చార్మల్యముకాదు. నీ జాతి కంతటి దైన్యమును హైన్యమును జేకూర్చి

దాస్యాంధకారములోఁ బడఁద్రోసిన ముష్కర సమాజ
 మూఢత్వము. నిజముగా నీజాతి యే దుర్మార్గ మాచరింపక
 పోయినను సమాజము దానిని శంకించును; బెదరించును;
 అవమానించును; దడించును. నేటి మహిళల చార్భాగ్య
 స్థితి యిట్టి దేకదమ్మా! అందులకు నీవేమి చేయుదువు? మన
 యెడఁబాటునకుఁ గారణము సమాజమే. నీవుకాదు.

“ఇంక విలపింపకమ్మా! నీవు వీరమాతవు. విశ్వ
 విఖ్యాతి గాంచిన విజయమూర్తులనుగన్న తల్లివి. నీకింక
 గావలసిన దేమిటమ్మా!”

కర్ణుని కాయాసము హెచ్చినది. “అమ్మా! తమ్ము
 లకు నా యాశీర్వాదము లందించు. అదుగో దివినుండి
 నాకోసము దివ్యరథము సిద్ధమై వచ్చినదమ్మా! స్వర్గసాధ
 కవాటములు తెఱచినాడు. అదుగో! దేవతలు నాపై పూల
 వాన గురిపించుటకై నిరీక్షించుచున్నాడు. అదుగో! సూర్య
 భగవానుడు. స్వామి! నమస్కారము. నాకింక సెల
 వొనంగు మమ్మా!” అనుచు మహారథి కర్ణుడు తల్లి
 యొడిలో తలవాల్చి శాశ్వత సుఖనిద్రనందెను.

అతని దేహమునుండి యొక సముజ్జ్వల దివ్య తేజస్సు
 పంచభూతములలో లీనమైపోయినది.